

AKATALPA

Ekim 2024 - Sayı 298

Aylık Şiir ve Eleştiri Dergisi

ISSN 1305 - 7685

Seher ÖZKÖK

OTOBİYOGRAFİ

Üzerime düşmüş gölgelerin gözünde
Bir uçurum hayali işte umudum
Kuyu derini anlar biriktirdim
Hatıranın yolunu gözlüyorum
Olmayanı sözde dondurup
Buz gibi olduranların çağı bu
Bu imanın hakikati yorduğu
Demlerin solgunluğu da desek
Dilin kolu kırılır yeni içinde kalır
Dilin ruhunu da soyar kötülük
O kadar olağan ki acı, dehşet ve hüznün
O kadar ki elektroşoklarla gördüğüm
Bir gerçek sancısı, bir ürperme
Bedenin kuytusunda bir oyuk
Rüzgârın delip geçtiği
Ve yalanın ve dolanın hadi saklamayalım
Küflü bir iftiranın
Ömrü zehirlediği köşe başlarım var benim
İnsana ihanetle tutunmuş
Köşe başlarım sıklıkla unutulmuş
Bir masal, bir elma ve bir prenses uykusuna kovulmuş

Kaleme inanırım ve tanrıya
En çok kâğıda ve okuduğuma düşer
Zaman, bütün harflerin göğe çekildiği yerdeyim, heykelim
ve taş olmuş intikamdır
Şimdi yüreğim, rüya aralığında...
Çıkmaz sokaklar, riya ve bir yaz sineması
Hovardalığında...
Bir nehri okuyup geçmek midir köprü?
Öykü bu kadar çığ mı aslında?
Yaralanan dünya hakkını almalı
Suyun barbarlığından oysa

Uzun ovalarca yayılmış bir vaktin
Katlidir bu şehir, bu nehir
Bir anımsama aslında
İstanbul'un fethinden vazgeçen bir Fatih
gibidir Olympos'un koynunda uyuyan Prusa

Halbuki vardır mühleti zalimin, talanın ve şiddetin
Vardır bir karşılığı bir kız çocuğu avucunda
Kitap araları itiraf eder hüznümüzü harfler
Bir iz, bir kesi, bir işaret gösterişli intiharımızda
Oku şimdi ve kendini bir şiire yaz
Bir şiir ayaz bir yalnızlık ortasında
Uçurumu bırakıyorum evet
İnsanla insan arasına.

Onur SAKARYA

MEYLEME

Ah gözlerin hükmü
Aydınlatırken göğüs kafesimi
Sen dağlardan inersin
İnce çalımlarla
Suyun su, köpüğün köpük
Olduğu çağlara

Ah benim ormanım
Kayboldum sonunda
Gözlerindeki kuyuda
Yusuf suyu unuttu
Ben sonu

Ah benim canım
O şarapçılarla içtim elbet
Yalan değil
Kent öldü hemen yakına
Zaman haklı çıkardı
Ânın bir ışık olduğunu

Ah makinelerin altındayız
Demir damlalardan bir yağmur
Yağıyor kentün çürük iskeletine
Mey benim, meşk benim
Tende kımıldayan öz benim
Yazdılar: Bir adamın ters uçuşunu

Levent KARATAŞ

DÜŞ

Derin bir esintiyle ürperdim geceyarısı anne
Hırçın gücünü anlattı bana sanki güz rüzgârı
Pusuluydu hava; vahşi kurtlar, kara ruhlular
Gerçekmiş dedim orman cinleri ve hayaletler
Sıçrayıp uyandım ki; şarkı söylüyor başucumda melekler...

4 Eylül 2024, Acıbadem

Ekrem Acar, Sevda Altınkaya, Samet Altıntaş, Cansu Aydın, Eylem Hatice Bayar, Kemal Bayrakçı, Arda Cevahir, Tahir Musa Ceylan, Halim Çiftçi, Ramis Dara, Ahmet Şerif Doğan, Hasan Efe, Furkan Eren Ekici, Çağrı Emin, Orhan Emre, Barış Erdoğan, Osman Serhat Erkekli, Nurkan Gökdemir, Uluay Koçak Güvener, Erkan Kara, Zabit Karaköse, Himmet Karataş, Levent Karataş, Peria Kayra, Mustafa Ergin Kılıç, Haldun Kibar, Hüseyin Kural, Ferziye Küçük, Mustafa Oğuz, Emin Orhan, Mehmet Özceylan, Seher Özkök, Ozan Öztepe, Onur Sakarya, Mutallip Saydulla, Zeynep Sude, Hasan Varol, Seçkin Zengin.

Osman Serhat ERKEKLİ

1102

Yalvaç-şairliği yücelterek yazdım gençliğimde. Şizofreni ile bağlantılı olarak. Şimdi teknoloji zamanı aştı ve sanatla felsefenin üstüne çıktı. Bill Gates belki de çoğu önderden daha saygın şimdi. Sadece radyo ve mektup günlerinde mesela altmışlara gelene kadar edebiyat ağırdı. Şair artık aciz bir fert. Aya ayak basıldıktan sonra bir çağ değişti.

1103

Hüseyin Alemdar yılların şairi. Yazılılarıyla da öne çıkmaya başladı. “Sadece Şiir” başlıklı yazıları zevkle okunuyor. En mühimi kitap çıkarmayı, kitaplarını bir ciltte toplamayı o kadar dert etmiyor. Kızı Serap Aslı Araklı da iyi şair.

1104

“Yedi İklim” dergisinin Üsküdar’daki binasında bir toplantıya katıldım. Ali Haydar-Ahmet Tahir-Müstakim Haksal kardeşler, Hasan Aycın, Osman Bayraktar, Hüseyin Atlansoy, Musa Kahya, Recep Yumuk, Mukadder Uçar Beyoğlu, Esmâ Nur, Melek Ninovaoğlu, Mükerrrem Mert ve diğer bazı gönül dostları ile saatler geçirdik. Aylardır evde kalmıştım; çok mutlu oldum. Birkaç gün sonra usta hikayeci Ali Haydar Haksal telefonda “Vahşi Yalnızlık” adlı şiirini okudu. Büyük zevk aldım.

1105

Osman Bayraktar deneme ağırlıklı kitaplarını verdi. “İzlek” ile “Şiir ve Hayat”ta daha çok şairler üzerine yazılar, “Kalem Hakkı”nda dergilere hususiyetle “Yedi İklim”e yazdığı başyazılar, “Yol Hakkı”nda seyahat yazıları var. “Kalem Hakkı”ndaki Düşünce Irmağı başlıklı bölüm, İbn Tufeyl’in “Hay” kahramanı üzerine yazdığı ve şehirler hakkındaki yazıları daha ağır. Seyahat yazılarından Endülüs, Londra ve İran hakkında olanları medeniyet meselesini konuşmak için fırsat oluşturmuş. “Hacca Çağrı”da ilham ağır basıyor. Bütün bu kitaplara serpiştirilmiş imzasız şiirler var ki güçlü metinler. Bayraktar’ın şairlik yönünü de gösteriyor. Sezai Karakoç’un “Hızır’la Kırk Saat”i üzerine tahlilinde şairi ve eseri başarılı bir şekilde toparlamış.

1106

Sezai Karakoç 60’tan sonrakilerin en yeteneklisi bu demiş benim için; 70’li yılların ortalarında; Kamil Eşfak Berki ile Çınaraltı’nda otururken “Kelebek Cinayeti” adlı şiirimi okuduktan sonra “Türk Dili” dergisinde.

1107

Cemal Süreya toplu şiirlerini hazırlarken Uçurumda Açan Çiçek ve Taşırın Damla şiirlerini okutmuş; ilk sana gösteriyorum demiş; nasıl bulduğumu sormuştu. “Taşırın Damla” ile neyi kastettiğim anlaşılıyor mu demişti. Ayrıca “Sevda Sözleri” adının nasıl olduğunu sormuştu. Ben de “Aşk satar” demiştim.

1108

Ahmet Erhan “şiirdi şairlikti sümüklüböceğin/ güneşte umarsız parlayan salgısı/ gibi bir çabaydı işte” mısralarına işaret ederek “kendini salyangoza benzeten şair kimdi” diye yazmıştı bir şiirinde

1109

Kardeşim Özgür Erkekli ve birçok misafir öğretim üyesinin Mimar Sinan Üniversitesindeki derslerini “tasarruf tedbirleri” gerekçesiyle kaldırmışlar. On yedi yıldır çalışıyordu. Yılda yedi yüz lira alıyordu.

KALMIŞ ZAMAN

Asılı bir kılıcın kabzasında
Pınarbaşı’nda, karganın kanadında
ulu kestane dalında, taşlarında surun
kalmış zaman.

Gelecek dündü, bugün, yarın
Keşiş dağı kendi gölgesinde düşeydi
kapıları ardına kadar açık sur içinde
eski ahşap, büyük Rum evi
Bir gözü ovayı okşar, bir gözü dağı.

Başı yaşmaklı kızların saçlarında
büyük zaferler küçük ölümle
yedi mahalleli, iki yürekli sokaklarda
kalmış zaman.

Uykusunda bile
ovaları, duru ayaz suları
karsız, mor yeşil Balkan dağları
rüzgârı, bulutları, aşırıp koşuyor
Murat’ın atları murat
Bin üç yüz seksen dokuz
kalmış zaman.

Mustafa Ergin KILIÇ

AYN

benim tek aynam
bahçe duvarı
sırtını verdiği
sabahları

kerpiç evden
köy kahvesinden
okula gittiğin yoldaki
çıplak ayakların

altında
gördüğüm
yarılmış su yolları
uzama yarışına girmiş
kavaklar

ha bir de
selim ileri
öykülerinde
görmüşlüğüm var

o aynayı

bakmışlığım
hatta

**MEMLEKETİMDEN İSYAN
MANZARALARI - XCIII**

YARININ ÖLÜLERİ SİZLER

Hrant Dink'ten

Bıraktıkları yerde bekliyorum öldüğüm günden beri. Önce ürkünç bir karanlık, bir kara Meryem fırtınası. Sonra ııssız bir çöl ışıksız...
Gerek yok açmaya gözlerini, gölgen bile yok toprağa iz düşüreceğin. Öylece yer değiştiriyor bedenler.

Denizi var mı bilemiyorum ama duyuyorum uzaklardan dalga seslerini. Sese doğru yürüdükçe uzaklaşıyor belirti.
Kalınca bir ip uzatıyorlar kimi zaman gökten.
Tam yakalayabilecekken: Karanlık.
Kopuveriyor ip aniden.

Türkiye'yi düşünüyorum geceleri. Yaşarken tanıdığım insanlar geliyor gözümün önüne, unutmamak için çehrelerini çiziyorum verdikleri boş defterlere. Görüyorum silüetleri uzaktan ikişerli üçerli, arada bir getiriyorlar yeni ölüleri; Andrea Santoro, Ethem Sarısülük, Tahir Elçi...

Gelmiyor içimden gönderdiğin gazetelerinizi okumak. Oturup göğe bakıyorum kendi kendime daha iyi. İyi ki ezberlemişim diyorum onca şiiri. Acıtınca yalnızlık, çözüyorum dizeleri.

Caddelere, sokaklara adımlarını verdiğinizi duydum geçenlerde. Cenazemde sıra olmuş diyorlar devlet erkani. Değerli emniyet müdürleri, apoletleri yıldız kümesi komutanlar, sayın vali... Yok bir lüzum üzölmeye, bekliyorum hepinizi.

Üst katta yaşayan Tütengil'den mektup geliyor sık sık. Kışlalı'yla, Mumcuyla her gün yeni bir dünya kurup yıkıyoruz.
Düşledikçe yaşıyoruz,
öldükçe çoğalıyoruz.
Kim demiş *insan yaşıyorken özgürdür* diye.
Ölüyüz burada hepimiz,
hepimiz özgür.

**ETİMLE VE KEMİĞİMLE
BURADAYIM**

Sana ne anlattılarsa ona inanmadığımı bildiğim için buradayım
Eve gitmeyen bütün yollara hayranlık ve korku duyarak Ufacık bir çocukken kaybolduğun caddenin Büyüdükçe ne kadar küçük olduğunu fark ettiğinde
Bir oda kadar küçüldüğünü dünyada
Kendine bir odasızlık kadar yapıştığını bildiğim için
-buradayım-

Mümkünse sırayla ölelim
Böylece bir felaketi önlemiş oluruz diyorsun
-Bir felaketi önlemek için buradayım-

Çok felaket önledim ben doğurmayarak
İlk gençlik yıllarında ölen kız da öyle

Toprağın bereketine iman ettik sonra seninle
Bir de alım gücüne
Almaktan korkmayan, alarak doymayan düşmanın Üzerinde kan ve kılıç, yas ve çiçek birlikte yeşerdi Parçalanmaktan yorulmayan kayaların inadıydı toprak Parçalarını içine gömen bu düşmanın üzerinde
Bütün hayvanlığımızla tepindik seninle

Hareketsiz bir acı için kanatılmıştı hayatın bilekleri Hâlâ yerinde sayan modası geçmiş bir ağrıydı ölüm Yaşamı hiç bilemedik, kan tutuyordu arzularımızı Ağzımıza dolmasın diye düşmanımız Direnmekten başka hiçbir şeyi öğrenemedik
Sonunda ağzımıza dolacağına bile bile

Geciken her şeye lanet edenleri anlamıyorduk
Biraz daha gecikmek değil miydi hepimizin bütün derdi
Biraz daha tepinmek düşmanın üzerinde

Sana ne anlattılarsa ona inanmaktan korktuğumu bildiğim için
Buradayım
Bir felaketi önlemek için geç kalan herkes gibi
Modası geçmiş bir ağrıyla yaşamayı hâlâ öğrenememiş Sana düşmanından daha yakın *bir zafersizlik çağrısı* Savaştan sonra ülke değiştiren bir *sınırköy*
Bir felaket avcısı kararlılığında
-Buradayım-
Etikle ve kemiğimle buradayım

YANSILAMA

Arda CEVAHİR

Sokaktan bir ses yükselse ve “Aynacı geldi hanım! “dese, kimse camdan seslenip de “Beklesene gelip alayım,” demez. Ama kimse aynasız edemez, aynasız, varlık bilincini amprik yoldan sürdüremez. Kafamızdaki kendi tasarımıma uygun hale geliriz ayna karşısında, varlığımızı cömertçe yansıtır, ödünç verdiğimiz görüntümüzü bize eksiksiz geri verir.

Ancak ayna karşısında biz, bilinen karşındayızdır, var olan her neyse tamlıkla karşımızdadır, başkası da, nesnel bir dışsallık da değildir karşımızdaki. Ayna karşısında gördüğümüz, bir çevre içindeki kendimizdir. Kendimizi görürüz ama kendimizin dışına çıkamayışımız, başkasının olanca yokluğuyla bizi kendimiz kılar. Tek bir varlık düzleminde iki ayrı kişi değil, iki ayrı düzlemde aynı kişiyizdir, kendi görünümümüzde başkasının dolduracağı en ufak boşluk da yoktur üstelik. Kendimizi o olmayan olan olarak da, onu kendimiz olmayan olarak da algılamamız olanaksızdır, ancak bir şartla, kendimizi gelecek kendimiz olmayan olarak algıladığımız sürece çeki düzen veririz, ondaki kendimizle bütünlüğü aralayacak bir noksan, kusur, açık arar bakışımız, bir başkası olarak var olmadığımızdan, görece kendisine var olduğumuz bir başkası hayal ederiz. Aslında bu başkası, kendiliğimin bana sağladığı, görünümüm karşısındaki kendi bilincimin başkalığıdır, başkası için varlığımdır, kendime ait görümler görünüşümün tıpatıp uyduğu an, aynadan tebessümle ayrılırım.

Yine de başkasıyla da, Hegel’in diliyle söylersek, bir başka kendinin bilinciyle de karşılaşırız. Aynada çeki düzen verip ufak oynamalar yaptığım, başkası için’imdir, çünkü başkasının tinsel gölgesi içsellliğime sızıp beni olumsuzlamaktadır, kendi dışımda ve onun dışında olmak için başkası olmamak üzere o olmak zorunda kaldığım kendimdir. Nitekim kendimin bilincinin varlık koşulu olarak, bu başkasının varlığı olmamakla kendimimdir. Kendi içindeyken kendi dışındayım, sınırlı bir alanla temsil edilen bir çerçeve içindeyimdir, ancak aynı zamanda dünya içindeyimdir. Her şey, bir tenis topunun iki raket arasında gidip gelmesi gibi gerçekleşir. Ne değilsem o olmayan olarak, olmamakla olan olarak gerçekleşirim. Bu noktada aynadaki görüntüm, başkasının gölgesiyle kendim arasında aracı bir nesnellige bürünür, başkasına görecek biçimde kendimi gözlerim.

İster yazarken, ister bir ad koyarken olsun, başkasına görecek tüm yansımalar için de geçerli bir okuma şeklidir bu. Yazarken, okunurum. İster yazılan olsun ister ayna, başkasısız ne yazabilir ne görünebilirim. Ben yazarken, başkası-için de yazar. Kendimin yansıması başkasının öznelliği karşısında nesnelleşirken, kendi öznelliğim karşısında başkasının varlığı da nesnellikle yansır.

Demek ki, varlığımın iki aşaması olarak, dışsallık ve içsellikimin iki ucu arasında bir öznel, diyelim şair olarak beliririm. Örneğin bir Karacaoğlan,

*Katar katar olmuş gelen turnalar
Şu halime şu gönlüme vah benim
Şahin pençe vurdu tüğüm ağarttı
Kanadıma bir ok vurdu sert benim*

dediğinde, burada öznel olarak şairlik, tam da özneliğin açığa çıkması için olması gerektiği gibi, dışsallık içselleşmesi ve içsellik dışsallaşması olarak böylelikle gerçekleşir.

Gerçekten de, çok önceleri bu sayfalarda dile getirdiğimiz biçimiyle, şiirin özünde iki varlık kipinin, olumsuzlanan nesnellik ve olumlanan özneliğin birliği olduğu yollu düşüncemiz böylelikle doğrulanmış oluyor. Karacaoğlan, a ve c mısralarında olguya doğru dışsallaşırken, b ve d mısralarıyla içselleşmektedir, ki bu temel özyapının tüm şiirlerin öz sematiği olduğunu anımsamak gerekir. Burada, özneliğin yansıtanı olarak nesneliğin imleyicisi şairlikle, şairlik bilincinin kendi nesnelliğini mısra halinde yansıttığı şairce nesnellik arasında kopuş formunda bir olumsuzlama meydana gelir. Ayna karşısındaki görüntüm gibi, o artık yazı indinde bedenleşmiş düşüncedir. Şiirdir bu. Ben’dir, şiirimdir. Fakat işte, nesnelleşmiş ben olduğu ölçüde, şairliğin nesnel kavranışının yansı yansıtan birliği üzerinde kopuş olarak olumsuzlama, benim iki tür nesnellik arasında sızarken, şairlik olarak özneliğim yapı dışına itilir. Pratik olarak, oyun bozulur ve kartları tekrar kararım. Bu olumsuzlama öyledir ki, Spinoza’ca söylersek, tam bir sıcaktan tam bir soğuğa geçerim. Olumsuzlama içselleşir, psişik birliğin kurucu ögesi vasfıyla beni şairliğin olanca boşluğuyla baş başa bırakır. Olduğunu olmayan ve olmadığını olan olarak, olmamak zorunda olmakla olmak zorunda olduğum, olmak zorunda olmakla olmamak zorunda olduğum olumsuz varlık kipinde beni varlığım varlığı benim karşısına çıkarır. Varlık, bilmediğim olduğu sürece ben, bilenimdir. Tek bildiğim hiçbir şey bilmediğim diyen Sokrates’in taşıdığı içsel olumsuzlamayı buradan kavırıyoruz. Ben, aşkınlığın bende yarattığı oyuğum. Karacaoğlan gibi, kolumu kanadımı ona kaptırmışım, içsellikim dışarıda, kendi dışımdadır, dışarıda olduğu biçimde içsellikimdir. Burada, Hegel’ci anlamda başkasının varoluşunun, ölüm-kalım mücadelesine atıfta bulunmak istersek, başkası, benle yansı yansıtan kipinde birden var olur, efendi ve köle birbiri-için var olur. O, var’dır-ım-dır. Aynı zamanda olumsuzlamam olarak vardır, ancak bu olumsuzlama içsel niteliktedir, Hegel’in değindiği gibi bir amprik türde ölüm kalım mücadelesi değildir. O durumda, dışsal olumsuzlama durumuna geçilirdi, başkası, benim varlıktan alıkoyan nedeni durumuna geçirdi. Daha sonra da filozofların büyük çoğunluğunun uğraşıp durduğu gibi, sağ bırakmanın, varlıkta tutmanın köleleşmeye nasıl dönüştüğünü temellendirmeye didinilirdi. Başkası, benim varlıktan alıkoymayan nedenidir. Gerçek anlamda kişiler arasında diyalektik diyeceğimiz bir etkileşim aranacaksa, bu, birbirini içsel olumsuzlama türünde belirleyecek bir nitelik vasfıyla mümkündür. Olumsuzlama dışsallıktan kurtulur, amprik düzlemde gerçekleşecek ölüm kalım mücadelesi, bir varlıktan alıkoyma ilişkisi, temel özelliği olumsuzlamakla oldurmak olan bağlaşım olarak içsellik halinde bir varlıktan alıkoymayan neden olma özelliğine böylece kavuşmuş olur. Efendi ve kölelik, dışsallığın olanca yokluğuyla içsellik olarak gerçekleşir. Nitekim, dışsallığın filozoflarca öngörüldüğü biçimiyle kölenin varoluşu efendinin inisiyatifinde de değildir. Karacaoğlan’ın “Şahin pençe vurdu tüğüm ağarttı,” dediği biçimiyle, bendeki oyuğunun varlık nedeni olan bir varlık doluluğu karşısında, yoksunluğundan başka varoluş imkânı olmayan olarak varımdır. Ona bağımlıyım, bu bağımlılık benim varlığımdır. Onun varlığı, benim yoksunluğumdur. Fakat bu yoksunluk, öznel değil nesnellik düzleminde, nesnel belirişiyile efendi olarak nesnel belirlenişimle köle olarak. Ancak böylelikle, nesnellige ele geçirmek üzere onu ele geçirmek isterim. Zira onun bu nesnelligi, yoksunu olduğum nesnelliktir. Onda, onunla, o olarak var olduğum için yoksunluğumdur. Ben o değilimdir, o da ben. O, başkasıdır, başkasının varoluşudur, ben olmayan olarak değil, kendisi olmadığım olarak mevcuttur. Ki bu mevcudiyet, görünüşünün özü yansıması boyunca, görünüşümün özsel olmayışıyla donatarak bana yansır. Tam tamına, o ben olmayan olarak

DİKİNE DİZELER

Işıl ışıl sözler akıversin dilimden
Hiçbir şey söylemesin hiç birine

Alnına düşen ışığı göremezsin
Yalnızlık denizinde aynasızın tekisin

Kalbim acıyor kimi zamanlar
Dalga aralarında sörfünü yapar yunuslar

Bozuk çiçekler gibi solgundur duruşun
Bir makam oluşturmadan geçtin dünyadan

Böceklerin dünyasından renkler arıyorum
Zaman bir bukalemun, sürekli oynak

Biraz teğet geç hayatımı barbarlık
İncelikler biriktiriyorum günbatımlarından

Bir şey bulmuyorum bir yolun sonunda
Aramak için gereken göz yok güzlerde

Makasın açısından bakıyorsun hayata
Ha kesildi ha kesilecek gamzedeki sardunyalar

Bilgi koleksiyonum olsa zır cahil sayılmazdım
Bir tutam sararmış yaprak sarardı saçlarımı

Gibiyim işte, her şeyden bir ayna bakışı uzakta
Tren sirenlerinde çığlıkları yüklü sürgün çocukların

Kime gitsem sağır bir duvar kostümü giymiş
Caz festivallerinde kulaklarını açsan ne olur

Yağmurun düşesi yok bir naz bir naz
Dallardaki kuşlar usandı yorgunlar biraz

---

vaadidir. Nitekim ortadan kaldırma, içsellliğime en ufak çıkar sağlamadan aşkın konumdaki olumsuzlamayı yok edemeyeceğinden, düşünümün düzleminde bile hakkından gelmek beyhude olacaktır.1 Beyhude olduğu için de, içsellüğimin olumsuzlanması bana bulantı olarak yansır. Mesele, efendi köle arasında değil, köleyle efendinin aşkınlığı arasındadır. Bizzat efendiyi sağ bırakan köledir. Adem, Şeytan'ın secde etmemesi karşısında kibirlenmemekte, topraktan üstün yaratılış olarak neden ateşten yaratılmamış olmanın giderek genişleyen derinliğine boğulmaktadır. Şeytan'ın secdesi, ateşin topraktan üstün olduğu aşkın gerçeği değiştirmemektedir. Bulantı budur. Her sanatçıyı paha biçilemezlik karşısında üç para etmezlik kuyusuna hapseden bu deruni keder, paha biçilmez resimler çizerken, Theo'nun gönderdikleriyle geçinen Van Gogh'ta, karın sancılı içinde Kapital'i yazacak sıhatten mahrum, Engels'in desteğiyle rızkını gideren Marks gibilerde temsil bulan bu ocağı sönmüş cehennem mutsuzluğu. Her şairin, utançtan ibaret varlığının aynasıdır.

değil de, ben o olmayan olarak var olurum. Bu ise, varlığını olarak içsel nitelikte gerçek bir yıkım, bir bozgun olur. Sadece ben olmayan karşısında o olmadığım olarak var olmaz, gelecek kipte, olmayacağı olarak da var olur. Varlığını olmayı sürdürmektedir, yaşamaktadır, varlığını olacak olmaya son vermeksizin sürdürmektedir, varlık doluluğu karşısında ekstatik olarak parçalanırım, kendi geleceğini olmuş olmak anlamında geleceğim olur, artık kölesiyimdir. Özgürlüğüm, gördüğünü olmamasıdır. Daha ötede, ortadan kalkmanın, ölümün sınırıyla kurtulacağım dışsallık, ki var olduğu sürece ölümüdür, ya onun denetleyicisi, yani efendisi olmakla onu sonsuzca donduracağım, çünkü parçalanmış bütünlüğümün ekstatik doğası boyunca tek bir varlık durumuna sokmam gerekir, ya da suda yüzen bu kayığa tutunma şansından ebediyen mahrum kalacağım. O, benim ölümüdür ve var kalmak için ona angaje olmaktan başka olanağım yoktur. Ben ile hiçbir varlık ortaklığı taşımayan kendiliğindenliğinin kurtulmuşluğu içinde, bu kurtulmuşluğun geleceği temsil etmesi ölçüsünde gelecek olumsuzlamama dönüşür. At sırtındaki sineğin kabuktan beslenmesi gibi, ondaki bu gelecekte nemalanmayı seçerim.

Çoğu kere, tartışmayla doğan dostluğun ya da aşkın, reddedene duyulan sadakat yüklü bağlantım altında yatan da budur: Efendiliğin aşkınlık olarak kavrandığı nesnellikle, kendisini nesnellik olarak dayatan efendinin aşkınlığı arasındaki ayrımsız birlik, köleleşme olarak onunla birliğe götürür. “Şahin pençe vurdu tüğüm ağarttı/ Kanadıma bir ok vurdu sert benim” derken Karacaoğlan'ın yaşadığı içkin melankoli tam da budur.

Bu anlamda, efendi, taşıdığı sırrından habersizdir. Farkında olmamakla ona sahiptir, bu nesnellliğini bilmediğince kendi öznelliğidir. Burada, Sartre'ın, bilmezliğin bizzat özneliğin temeli olduğu yolundaki düşüncelerinin tersinde ilerlediğimizi belirtelim: Bilinmenin karşıt öznelikle bir yıkım olarak yansıtıldığı, efendi-köle, ölüm-kalım düzlemindeyiz. Özneliğin bilinmezliği, ancak başkasının bilinen olarak yansıdığı ayna vazifesi üzerinde bilen vasfıyla benin özneliğinin kurucusu olmakla mümkündür. Daha doğrusu, bu bilmezliği kurup ona atfederek kendi özneliğini oluşturan benin ona mevcudiyeti söz konusudur. Öznelik, başkası için'indir. Onu, dünyanın geri planının sönük kaldığı bir ışığı demeti halinde görüşüm olarak bu bilgi, kendimin özneliğinin yapıcı unsurudur. Bilinmesinin kendisi için yıkım olması kadar, bilmezliğin de başkası için yıkım aracı olduğu ön bir an daha vardır. Bu bakımdan, Hegel'ci anlamda iki kendinin bilinci yerine, birbirini yoksayarak var kılan iki tür özneliğin karşılaşmasından söz etmek gerekir. Başkası, dışımda olduğu için bir başkası, başka biri değil, içsellüğimin tüm olumsuzlanması boyunca tepeden tırnağa başkası olduğumu bana gösteren başka bir bedendir aynı zamanda. Erkek karşısında kadın, kadın karşısında erkek olarak. Nihai anlamda ve içsel olma zorunluluğuyla olumsuzlama, ancak böylelikle mümkündür. Onun karşısında, içsellüğimin bu bütünüyle uğradığı olumsuzlama, paha biçilemezlik karşısında üç kuruşsuzluktan farksızdır. Hegel'in, çölde bir yudum suya muhtaçlıkla yitirdiğinin önemini vurguladığı tinsel zorunluluktur bu.

Buradan nereye varacağız? Tinselliğimin olanca ızdırabı içinde, kendisine mevcut olduğum anda aşkınlık indinde kapıldığım muhtaçlığın yangını ortasındayım, ölümüm olan başkasıyla, ölümle, kendi ölümümle baş başayım, varlığı başkasının yokluğuna bağlı bir gladyatörün ona muhtaç olmamak üzere duyduğu muhtaçlık içindeyimdir. Ölümüm olarak, hayatımı da ona borçluyumdur, benim özgürlük

SÜRÜNGEN BEYNİN İŞLEVSELLİĞİ ŞİİRİ ETKİLER Mİ?

Hasan EFE

İyi ve kötü duygu durumları sürekli değildir. Bir an gelirden mutlu ve sevinçle dolar, sonra bir başka duyguya geçer insan. Kimileyin *dışlanır, bazen değersizleştirilir*.

Bunlar uzun sürmez.

Bu doğal seçilimin getirdiği bir durumdur.

Toplumsal ilişkilerde içimize dolan duygular, bir sincabın daldan dala atlacağı gibi her olay, olgu ve davranışta yer değiştirir. Sözelimi sabah uyandıığımızda ayrı bir duygu, ayağa kalkıp güne başlamak için odalar arasında koşuşturmak ayrı bir duygu, işe gitmek için yola koyulmak ve yolda geçen zamanda yaşadıklarımız hep ayrı bir duygudur.

Daldan dala atlayarak coşkumuzu katlayan duygular da sürekli değil, bir süre bizde etki yaratıp başka dala konar.

İş, toplantı, sohbet ve etkinliklerde ikili ve çoklu birçok kişiyle birlikte oluruz. Bu durumda da sürekli değişir duygular.

Konuşmasak bile bulunulan ortam bizi etkiler. Bir başkasının oturuşu, duruşu, giysisi; davranış ve düşüncelerinden bize geçen duygular olduğu gibi bizden de karşı tarafa geçer. Karşılıklı olarak etkileşim içindeyizdir. Kendi eksikliklerimizi de böyle durumlarda keşfetmiş oluruz. Bilinçli aklımız kabul etmese de sürüngen beynimiz kendini kötü hisseder bu durumda.

Bizi kuşatan bu mutsuzluğun şüphesiz ki fiziksel bir nedeni var.

Sürüngen beynimizdeki algının temeli ilk deneyimlerimizdir (atalarımızdan bize doğal aktarımla geçtiği için DNA'da kayıtlıdır).

Bizlerin savunmasız olarak dünyaya gelmesi bizi iletişime yönlendirir. Doğar doğmaz topluma katılırız. Atılan ilk çığlık, sonra anne kucağı ve süt. Çevredekilerden gelen uyarılarla bir iletişim başlatırız. Burada da evrilir duygular.

Bütün memelilerde bu durum yani iletişim görülmez. Örneğin bir fil doğduğunda ilk yemeğinden önce yürür ve ardından memeye ulaşır. Ceylan doğar ve ertesi gün sürüye (topluma) katılır.

Bebeğin gereksinimleri toplumca (anne, baba, bakıcı) karşılandıkça iletişim devam eder. Başarısız olunursa stres belirir ve bebek ağlar. Bu süreç bir iletişim devresidir. Bu gerçekleşmezse sürüngen beyinde olumsuz (ilkel beyin) devreler canlanır. Açlıktan ölüm duygusunu yaşatır bebeğe.

Bizler de beynimizin gelişmesi için *sosyal desteğe* gereksiniriz. Sosyal iletişimle birçok deneyimler kazanarak olumlu ya da olumsuz anılar biriktiririz. Bunlarla yaşamda kalma ve başa çıkmayı öğreniriz.

Yaşamımız ne kadar iyi ve güvende görünse bile, *savunmasızlığımızdan* kendimizi koruyamayız. Sürüngen beynimizin bir gerçeği de budur. Aslında bizi tehlikelerden korur. Atalarımızdan gelen bu savunmasızlık bugün hâlâ bizimledir.

Örneğin yazılan bir şiirin sevdiğiniz bir kişi ya da ilgililerce görmezden gelinmesi. Bir söyleşide düşüncelerin önemsenmemesi sonucu *dışlanma* veya *önemsenmeme* bizi kötü etkiler. O an kendimizi *savunmasız* hissederiz.

Biz bunun *var olma* ve *yok olma* sorunu olmadığını biliriz.

Oysa ilkel beynimiz bizi korumak için kortizol göndererek, *hayatta kalmak için bir önlem al*, der.

Peria KAYRA

MEZBAHA

Çok iyimser gördüm seni, şair.

İçine Polly teyzemizin hayaleti sızmış olmalı!

Benim içime de sızar hayırsız.

Cin ayeti oku.

Ben okurum, kaçar telaşla.

Timarhane dediğin umuttur.

Şifa dağıtır gerçekten umudunu kesmiş akla.

Alnımıza sürülen kanla kınalanmışız hanidir.

Bu ülke bir mezbağa.

Başkalarının ilgi gördüğü bir ortamda sizler de ilgi görmezseniz bu devreler yine hareketlenmeye başlar. Kendimizi kötü hissederiz.

İlkel beyni durdurmak öyle kolay değildir.

Günümüzde toplumun depresif durumda olmasının altında bu mekanizma işler.

Fiziksel gereksinimler karşılanınca *sosyal tehlikeler* kendini gösterir. Eğer dikkati başka yere yöneltebilirsek olumsuz hislerimiz olumluyla yer değiştirebilir.

Bu süreçte çoğu kişinin yaşadığı bir başka his de *statü arzusunur*.

Kişinin stresin statü endişesiyle belirmediğini fark edemez. Biz istesek de istemesek de böyle bir rekabetin içinde buluruz kendimizi. Bu da doğal seçilimin gereğidir. Sözelimi üst düzeyde bir görevde olmayı arzu edebilirsiniz, ama koşullarınız el vermediği için ilkel beyniniz onunla (üst görevdekiyle) sizi hep karşı karşıya getirecektir. Kendinizi başkasıyla kıyasladığımız bir durumda, siz alt görevde olduğunuz için *statü arzusunuzun* gerçekleşmemesi nedeniyle duygu durumunuz kötüleşecektir.

Bunların çoğunu yaşayıp görsek de bilinçli aklımız kabul etmez. Kendini korumak için, *ben makam ve rütbeye önem vermeyemem*, dese de içten içe hissimizin iyi olmadığını sezeriz.

Edebiyat alanına bakacak olursak şair ve yazarların birbirleriyle rekabette olduğu yadsınamaz. İlk bir öne çıkma başlar. Bu kendini göstermedir. Ardından bir adım ileri gidilir. Karşı taraftan bir tepki gelince çatışma ortamı yaratılır.

Dergilerdeki polemikler, küçük düşürme, anıştırma, yok saymalardan tutun aşağılama ve hakaretlere kadar varan bu olumsuz iletişimin tabanında bir *üstünlük sorunu* öne çıkar.

Geçtiğimiz yıllarda bunu şiir yıllıklarında görüyorduk. Günümüzde şiir yıllıkları çok olmasa da bu tür *görmezden gelme, yok sayma* vb. durumlarıyla karşılaşabiliyoruz.

Şiirle ilgili konuşma ya da tartışmalarda birisi sizden ileri olduğunda kendinizi tehdit altında hissedersiniz, ama bunu bilinçli olarak düşünemezsiniz. Üstün olandan bir adım geri kalmak bize değersizlik duygusu yaşatabilir.

Artık rekabet, güç gösterileri ve öne geçme isteği kendini gösterir. Oysa bizler sanki yaşam buna bağılıymış gibi algıladığımızdan, bir adım geriden gitmek istemeyiz.

Aslında bu sürüngen beynin (ilkel beyin) bir işlevselliğidir. Bizi korur. Bizlerse bunun bilincinde olmayız.

Araya giren savunma mekanizmalarıyla işleyiş değişir ve oluşan rekabetle öne geçme arzusu kendini gösterince daha özgün şiirler de yazılabilir.

LUNAPARK

Hiçbir çiçek tesadüfen çıkmaz karşısına insanın
Bunu, gözlerini bir göle çevirdiğinde anlarsın.
Tenha rüzgârları eteklerinde saklayamazsın
Bunu, kuşların düşüşünden anlarsın.

İnsanın içinde sevgilim
Yani elinin uzanmadığı, dudaklarının konmadığı yerinde
Gizli tuttuğu yolları olur
'Şeffaf sır' diye çevrilir bir dilden diğer gönüle.
Kırılan yerlerimi sesinle öpsen sevgilim
Ben tekrar kanatlanabilsem keşke
Oysa insan bir kere yıkandı mı kaçak dünüyle
Sakat bırakır yazgısını, içinde doğmamış çocuklarla
birlikte.

Herkes sabahları en çok kendini büyütür sevgilim
Başkasının değil
Korkusunun, inancının ve utancının mektubunu okur
sonra:
Zaman tedirgin bir takastır insanın geçmişiyle
Üstelik bir istasyon kadar uzaktır bazen Tanrı
Bu yağmurlar sesine dolansa da sevgilinin
Eski bir rüyanın kuytusunda uyanır insan
Yalnızlık ellerine diktiğim bir kelebek olur
Derinde ve uzakta bir hatırayı hatırlatır ölüm
Esmer ve hüzünlü bir yaşamak eriyip gider saatlerin
boşluğunda.

Evet, hiçbir çiçek tesadüfen çıkmaz karşısına insanın
Bunu, bir aşktan taburcu olduğunda anlarsın.

ŞARKILARIN DİLİ

I.
en güzel şarkıları
en çirkin kadınlarla
dinlemeyi severim

en kötü şarkıları
en güzel kadınlara okurum
en güzel şarkı olurlar

II.
o
mutlu imiş
ikinci bir dil öğrenmiş
umarım doğru konuşuyordur
ana dili yalanca

YAS YA DA

1.
soyunup giyindik ve andık tanrıyı
her sevişmemizde
bakarak sevişemeyenlerin gözlerine

hazırdık yeni bir mahvoluşa

2.
durmadan kendini anlatan
dua düşkünü şehir oğlanları da
geldi ardımızdan korkarak
yurtta sulh cihanda yalan
sanat ama allahüssamed demeleri

3.
dardı dünya ve geriye
bir tek biz kalıyorduk
bu darlık için vardı renkli broşürler

ıssızlaşan bir gök
ıssızlaşan bir göğe asılır
yasadır kalmanın ya da yasın

4.
yas kaçmaz, kolay tutulur
tuttuk kimseye sezdirmeden
bakarak sevişemeyenlerin gözlerine

5.
kendi kendisinin arkasından yürüyen
şehirli oğlanların anaları bilir en çok
kendinin arkasından yürümenin acısını
bilmelidir de
gün gelecek yası bitirecek olan budur

6.
memnunuz sevmekten ve sevişmekten
uzamıştır yazın gömlekler ve günler
toplanma ve örgütlenme hakkı
gömleklerimizin yakası ve yasadır
belki de yası

7.
bilinir ve bilinmelidir
göğün de ıssızlaşacağı
ıssızlaşan bir göğün
kendine benzeyene asılacağı
ve dalganacağı şafaklar gibi

artık ıssızlaşıyorsa bir şeyler
ıssızlaşıyor bir şeyler diyoruz
ve koşuyoruz yeni bir mahvoluşa
soyunarak ve sevişerek

8.
memnunuz sevmekten ve sevişmekten
ya da kim bu yasın uğruna olmaz ki feda

Erkan KARA

TA

A) Bana Şiir Yazdıran O Şehir

Bu bir şükür duasıdır bir şehre benim. Çocukken çok normal gelen bu şehirde yaşamamın, şükredilecek bir şey olduğunu büyüyünce anlıyorum. Çünkü, çocukluğum ve şiir, işte, iki kıymetli değerim, beni ben yapan mekânlar ki orda hep parlayan Tanrı'nın iyiliğiydi. Bu iki nimeti bana İstanbul verdi ve bu şehre hep şükrederek duyduğum minneti dile getiriyorum. Çünkü, bu şehirde bir ömür biriktirdiğim hem kadim hem de günün renkli taşlarıyla, çocukluğum ve şiirim yanında –her şeye rağmen– aşk ile kendimin de inşasını yaptım.

Evet, ben şehirli bir insanım. Memleket dediler mi benim aklıma İstanbul gelir hemen. Taşrayı köyü bilmem, şehirde doğup büyüdüm ve bu şehirde yol ve yordamı öğrendim ben. Ki incedir bileklerim ve dilim. Onun içindir İstanbul'a geldin mi önce gözlerin değişecek sonra kalbin ve sonra şehri “göreceksin” “duyacaksın” sakın şaşırma, bu hayret makamıdır. İnsanın şehirdeki değerini onun kalbindeki yeri belirler, derdi büyüklerim; ben bu söz üzerine titredim. Böyle böyle üç kuşak ömür verdik İstanbul'da. Ve ben biliyorum ki bu şehirde öleceğim, terk etmez şehrinin sevdam, bunu göbektan biliyorum.

Bazen işler yolunda gitmeyecek, bazen dertsiz kedersiz olmuyor bu hayat, sen vazgeçmeyeceksin. Oysa, herkes gider, bayram olur seyran olur... gün gelir herkes gider bu şehirden, gördüm, ben kalırım. “Anamın döl yatağı” gibidir İstanbul. Bir yerde İstanbul istiyorsan orda mutlak cezbeli aşk olmalı, aşkta imtihanındır İstanbul. Bu yüzden, kalmak hayattır, kalmak İstanbul derim. Ki herkes giderdi ben sende kalırdım, bunu aşkla bildim. Çünkü, sabırla incelik birleşince umutsuzluk kalker, hangi şeylerden çıkarılırsa onu eksik ve kusurlu yapardı.

Ah, bir şehri o şehre çalışmak güzelleştirirdi. Şimdi yüzünü kalbine dön ve gör, zor olan bu: akıl ve merhamet sahibi olanların görevi bitmez İstanbul'da. Eskiden düşkünlüğümü böyle söylemek ihtiyacı duymazdım, bugün aşkla yaşadığım bu şehri aşkla söylemek istiyorum artık, hakikatli olmak için. Orda beni gönül ferahlığı buluyor. Sır, aşkın cezbe tarafındaydı ki büyük aşklara böyle gidilirdi. Yani, İstanbul mutlaka fethedilerek kazanılan bir şehirdi, bir sevgili gibi. Onun için, İstanbul'un gönlünü fetheden insan ne güzel bir insandır.

Evet, bu şehirde yaşamasaydım şiir yazmazdım diyorum. İşte, İstanbul'u benim için değerli kılan önemli unsurlardan biri de –her şeye rağmen– içindeki o kadim şehir “kokusu”nu kaybetmemesiydi. Çünkü, insana, her şeyden geride kalan tek şey kokuydu. Evet, herkese yetecek “kokusu” vardır bu kadim şehrin. Onun için, İstanbul'a geldin mi önce gözlerin değişecek sonra kalbin, sonra şehri “göreceksin” “duyacaksın” diyorum. Ki her şairin “kutsal toprak”ları vardır, her şairin bir “mabed”i. Dedim ya ben şehirli bir insanım, incedir bileklerim ve dilim. İşte, bana şiir yazdıran o şehir, İstanbul'dur.

B) Rüyalarım Hâlen Eski Semtinden

Kaç yıl oldu, o doğup büyüdüğüm Edirnekapı-Salatomruk caddesinden, Bostancı-Şenesenevler'e taşınalı? Halen yeni bir semtte tek başnalık duygusu bende. Oysa ki eski yurdunda yalnızken bile ne çoktum, şimdi azlığımı görür oluşu insanın ne acı.

yudumlanır ah zaman
bir öte yana bir o yana
bir mezar başında
denize seslenir gerçeklerin
yurdundan uzakta

Yaşanmışlık bir kokuymuş meğer. Çocukların yeni yerlere, yetişkinlere oranla daha çabuk uyum göstermeleri, arkalarında bıraktıkları kokularının olmayışlarındandı.

Yeniydi bu taşındığım yer, İstanbul içinde. Taşları vardı renkli-renksiz taşları, biriktirmek için bu yeni yerin, ama kokuları yoktu bende. Bu yüzden, bu yere ait olamama duygusu var hep içimde. Bu yüzden, rüyalarım hâlen eski semtinden.

Demek yaşadığı yer de sınıyormuş insana. Arsalarında oynadığım, okula gittiğim sokaklarında gezip dolaştığım ve işe koşuşturduğum caddelerin nasıl da sinermiş kokusu, bir dostun ardından kalan kokusu gibi... doğup büyüdüğümüz yerlerden ayrılınca bunu daha iyi anlıyormuş insan.

–İşte bu yeni yerde kendimi hiç bulamayışım, ruhta nezle tahrifatıydı bende, ah!–

Şimdi, dünyanın daha çok yabancıydım. İnsan evinde, çalıştığı masanın, yattığı yatağın, oturduğu koltuğun yerini değiştirdiğinde duyduğu yabancılığın bilmem kaç katı büyüklüğüydü, durumum.

Anladım ki bir insanın yetişmesinde ebeveynler kadar semtin de üzerinde hakkı, emeği varmış.

Evet, anasının döl yatağı gibidir, yetişip büyüdüğü yerler insanın. Bu yüzden, bağıni koparamaz oralarından. O koku ve sıcaklıktır gittiği yerlerden onu hep çağırın. Çünkü, ruhu durmaz gittiği el yerlerde, dışarıdan oluşturulmak istenen kokulara benzerdi –çabuk uçup giderdi– bu yerler de, ne yazık ki insanda.

Aklın bir boyutu olan sezgi ile hissedilebilen manevi hakikatleri idrak etme, alınan bu kokular. Bundandır ki kendi yaşadığı yeri “dünya” bilme hali “eski insanlar”da. Yeni bir yere taşınmanın, alışkanlıklarından ayrılma olduğunu ve bunun getirdiği ruhsal ve fiziksel sıkıntılarını sezdiklerinden olacak ki baba ocaklarını terk edemeyişleri.

Yeni çevreyle aradaki o görünmez tecrit, genelde kronikleşiyor demek ki belli yaşın

üstündekilerde. Her köşesinde yaşanmış zamanların şimdi olmayışından tuhaf bir sızı duyuyor sılıya döndükçe insan; oysa, gurbette ne kadar da çok acı'nacak haldedir.

Bu, iklim geçişlerinin yarattığı coğrafyadaki travma: kendini uzay boşluğunda gibi bir yere konduramama duygusuyken yeni yerler, bir tarafta yer çekimi gibi insanı çeken hep o doğup büyüdüğü ana yurdun.

Bu paradoksa, irili ufaklı bir sürü olumsuzluklar biriktirirken yaşadığımız yerde, asıl “yeni zaman”larda gün gelir aşağıdan gelen sosyal çevrenin basıncı neden olurdu. Oysa, her şeye rağmen yüreğimizin bir tarafı kopmak istemese de eski semtinden ama kopardınız işte.

Barış ERDOĞAN

GÜVERCİNLERİ BİR ALAY NAMUSSUZ

eski taş evler, kovukları sıcacık
annemden kalma bir hamail saçakta
açıp baktım, baştan aşağı şaman duası
göçtü göçüyor gölgesine toprak damı
avlusu kayıp bir karanfil yâr etmiş
çilingir sofrası kurulmuş güzel yüzlere
eski taş evler, kovukları buzdan tenesir
nedir içimizdeki doymak bilmezlik

sarkan bir dal, bir söğüt olsa iyiydi
gölgesi kapısına iner, eşiğini döver
değildi her şey değil, hiçbir şeydi belki
bir nehir de akıyordu aşağılarda
bulutsu bir rüya çekivermişir içine
söğütler vardı, belki ben yoktum orda
bir hoşça kal denebilirdi, denmedi
boşluğunu toplayıp gitmekti büyüklük

bütün evler birbirine benzeme çabasinda
bizimkinin kapısı yok, sizinkinin huzuru
ahir zamanda kızıl bir gülle sevişmişim
dedi: dikenleri ruhuma batmadı, körelmiş
sağımız karanlık, solumuz intihar mavisini
çıkıp baktım yıkılan yuva sadece bizimki
kendi türkülerine övgüler yamayanların
güvercinleri bir alay namussuz

Seçkin ZENGİN

ŞİİRLER

SAĞANAK
Sağanak sokak

YAZ
Sıralı yaz

GEÇ
Geç kalmış karınca

YILAN
Dişi çekilmiş
Yılan bekleyişi

YÂR
Yâr iki dilli
Döndürdüm havayı

Haldun KIBAR

ÖNCE BİR ÇİFT GÖZDÜN

Önceleri
Bebekleri gecenin tavanından
Ay yüzüne damlatılmış
Bir çift gözdün
Kırlangıç gördün bahçende, ağladın
Çift gem vuruldu zamana

Önceleri
Tanrının imrenerek giydirdiği
Bir portakal çiçeğiydin
Dallarına ilmekler geçirildi
Ketum çiftçilere tebessüm ettiren yaprağına
Keder hareler çizdi, ağladın
Çift gem vuruldu zamana

Önceleri
Obaların incitmemek için düzeldiği
Kula bir taydın
Doğduğun köylere kulak kesildi ceylanlar
Çok yayla gördün
Hiç ırmak görmedin, ağladın
Çift gem vuruldu zamana

Ben ki o zamanlar
Gözlerinin atlasını çizmeye uğraşan
Anadolu Vitoria'sıydım.
Usanmışım denizlere bakmaktan
Gemiyle yola koydum seni, ağladım
Boğazımdan öte yolu yoktu
Zincirler vuruldu zamana

Kemal BAYRAKÇI

NARİN

Açmaya hazır tomurcuktu gülüşü
açardı dilinde hayatın içli türküsü
havalanırdı kalbinin penceresinden
umudun narin kanatlı sevgi kuşları.

Baharı tatmanın sevincine on kala
zemheri vurdu yüzünde açan gülü
kalbimde alevden öpücüğü acının
yanar gözlerimde küllenmez hüznü.

Ders zili çaldığında ürperdi içi üşüdü
oturduğu sıradan koparılan sıcaklığın
çocuk sesleri çınladı sınıfta bir eksik
sahipsiz düşlerinin göz bebeği kitapların.

Kalemsiz yazılmıştı düşlerinin yazgısı
bir dere kıyısında silindi ezberinden
yanağımdan süzülen gözyaşının ilencidir
kör kuyuların zifirine diz çöken aklın
kurtulmasın ruhu vicdan pençesinden.

11.09.2024

Emin ORHAN

Şu günlerde Selim ile yolda daha sık karşılaşıyoruz.

Her defasında o, bana değil, elimdeki gazete ve kitaplara bakıyor. Tehlikeli bir maddeymiş gibi yüzünde ürperti kıvrımları beliriyor.

İki yıldır birbirimize bakıyor, nedense yaklaşmıyoruz. Elimdeki tehlikeli maddeler mi, yoksa mahallelinin dedikoduları mı rahatsız ediyor onu bilmiyorum. Şu koca kentin kıyılarında dolanırken insanların kitap ve gazeteye karşı tepkili olduğu hissi arada beni de kaplıyor. Kimi zaman da yutuyor sanki.

Selim'in bakışlarından ürpermiyor değilim. O, bazı günler sabahın köründe çıkıp alaca akşamda evine döndüğü için rahatlıyorum. Ona görünmeden atıyorum kendimi avluya.

Sonraki günler elimdeki kitap ve dergileri poşetle taşımaya başladım.

Geçen hafta yine karşılaştık evinin önünde. Ev dediğime bakmayın, tuğla, karton, tahta parçaları ve kiremitle güçlendirilmiş bir dikit!

Geniş bahçesi var. Bakımsız bir toprak yığını. Etrafı da taşla çevrilmiş bir yarı set.

Nasıl sökülüp gidiyor yaşam şu bir avuç mahallede!

Her şey eskisi gibi.

Yandaki dereden akan lağım. Az ötedeki çöplükte eşinen tavuklar. Ellerindeki kuru ekmeği kemiren çocuklar gülüyor, şakalaşıp koşturuyorlar. Daldan yaptıkları atlarla sokak aralarına girip çıkıyorlar. Toprağa uzandıklarında yorulmuş olduklarının farkında bile değiller.

Bizim dünyamız daraldıkça onlarınki genişliyor.

Bu miniklerin sevinçleri bazen öylesine artıyor ki, benim yüreğime de geliyor bir damlası.

Geçtiğimiz günlerde bakışıp da konuşamadığımız Selim'le selamlaştık. Bahçeye çağırdım, birlikte içtik çayı. Nasıl da sevindi. Elimdeki kitap ve dergileri gördüğü andaki ürpertili bakışlar silinip gitti.

Dereden tepeden konuşurken hafta sonları yakın semt pazarlarına gidip biraz daha tasarruflu alışveriş yaptığını anlattı. Aldıkları marul, roka, maydanoz, mevsim yeşillikleri; taze fasulye, biber ve domates, elma gibi sebze ve meyveler.

Konuştukça birbirimizi sevdik. İyice kaynaştık bu dar zamanda. Arada görüşmek için de sözleştik. Birkaç hafta sonra çayı onun bahçesinde içtik. Evinin etrafında dolaştık. Bahçede bir kuyu suyunun varlığının ayrı bir güzellik olduğunu söyledimde şaşkın şaşkın bakıp, "Olsa ne olacak?" dedi.

İzin isteyip ayrıldım Selim'den.

Yıllar önce ülkemizdeki bir üniversitede öğretim üyesiyken görevden alınmış.

Bu haber basına yansınca yurt dışındaki üç dört üniversiteden çağrı gelmiş. İngiltere'de uzun yıllar çalıştıktan sonra ülkesine geri dönmüş.

Değişik şehirlerde yaşadıkdan sonra Başkent'in bu kıyı mahallesinde yaşamaya başlamış. Onun tek başına yaşamı benim de dikkatimi çekti.

Bir hafta sonu zil çaldı. Kapıda Selim. Gülümseyerek, "Çay demledim, bahçede birlikte içer miyiz?" dedi.

"İçeriz, giyinip geleyim," dedim.

Çaylarımızı yudumlarırken cebinden bükülüp kırışmış bir kağıt çıkardı, "Şiir sever misin?" deyip başladı okumaya...

İRŞAD, İŞARET VE ŞİİR

"Biz o peygambere şiir öğretmedik. Şiir ona yaraşmaz/layık olamaz da. Ona vahyedilen, bir öğütten ve apaçık bir Kur'an'dan başka şey değildir;" (YASİN suresi, 69. ayet...)

imidir bu
yârinin Rûmî
sözün uyak yerinden
ama de niye
kitabı küllüm şiir
yalvacı şair-i ekber
söyle ne diye?
mim koymalı ki arza
hiç unutulmaya

söyle Rûmî
yanında mı Mesnevî'n?

gün olur yine
döner sözün gönlüne
sesin yırtık yerinden
ama de bana
döner mi yine sesin
gönlünde
sözün çoğul düşüyle

söyle Rûmî
aşkına mı sorsunlar
imanına mı yoksa?

ne olur karar ver Rûmî
bak bekleyiyoruz
zülfikârın ucunda
kimimiz cem halindeyiz
dem halinde kimimiz
geçtim bile çoktan
yalın ayak başı kabak
cima ehlimizi

tanrının zâtı mıdır
o her şeyde dönen
zaten tanrı mıdır yoksa
dönen o her şey?

"Biz dünyadan gider olduk
Kalanlara selâm olsun
Ama hep böyle gidecekse bu dünya
Kalanlara haram olsun."

Şiiri okuduktan sonra ona bakıp, "Bedri Rahmi Eyüboğlu"ndan dedim.

Bir ay sonra mahalleden ayrıldı.
Ama o bende hâlâ bir sir.

Eylem Hatice BAYAR

DENİZDİR AYDINLATAN GECEYİ

Denizdir aydınlatan geceyi
Ve zambaklar...
Çocukluğa açılan kapı
Baharı karşılamak teneke saksılarda

Geceye yayılıyor fesleğen kokusu
Pencere kenarındaki kadın kendini
bekliyor
Yüzü geçmiş bir pazartesi
Unutuyor bir bir bütün bildiklerini

Yaşıyoruz aşk yarım
Yarım kalpteki keder...

Çağrı EMİN

NAR SUYU

Bugün nar suyu katıyorum şaraba
Beslenmeme dikkat ediyorum
Tütünü de bırakırım yakında
Kuş vaktinde yürüyüşlere çıkarım
Yumurta haşlarım kendime
Kim bilir çay bile demlerim
Ya da anasının yaptığı pişileri
Kırmızı, minik, seyyar tezgâhında satan çocuktan
Dumanı üstünde bir pişi alırım
- Anam, ellerine sağlık
- Çocuk, ayakların dert görmeye.
- Şakir bana bir çay!

Kordonda denize karşı bir güzel yerim
İkinciye hasret kalırım!

Yaşarım ben arkadaş
Bilirim yaşamayı
Ağzımın bir yanında kalsın isterim tadı
Damağımın arkasında mayalanan bir şarap gibi
Bilirim tragedyayla komedyanın absürt geçişkenliğini
Ölmekte olanların hep yapmadıklarından pişman
olduklarını
Cinayete kurban giden birinin, maktul
Katilin roman kahramanı olduğunu bilirim

Ahhh! Yaşarım ben arkadaş
Bilirim yaşamayı
Soy kütüğünü çıkarırım yöremdeki taşların bitkilerin
Toprağı alır avucumda ufalarım
Sikerim toynağını beylerin paşaların
Çatarım çitimi beynamaz yaşarım!

Tahir Musa CEYLAN

MÜLK

Güneş kendi gücüyle değil iyilerin ateşiyle yanıyor
iyiler yorulunca hep karanlık, geceler uzun
yılların adamlarına karşı ayın çocuğuydum
her ölüye koyduğum başka çelenk
çaçaron meteorlar altı, ölmekten sevmeye
ruhum yıkıma denk

canımı tenimi yiyorum
İyi kötüden zayıf, sanki her kötü iri dişli pars
efendisini bulmuş köpek, kendini bulmuş insan ya da
hepsi kurban, ta ki, ölümle özgürlüğü kazanana dek
el pençe divan durup tanrıya fisildamak, bilsin ve yapsın
en düzgününü ki, o da olsun onun yemini
yemin, tanrının bize ahdedtiği söz, kendine verdiği farz

Çıktım katına yürüdüm
tüyü uzun halılara bacaklarım bata bata
zebellalar koşturarak taşıdı beni yüksek diyarlara
zirvelere, zirvede zerrelere
zirveden yüksek, zerreden ufak dağlara

“Gel otur” dedi, hem seven hem delen gözleri
ve çok katlı diliyle, “iyilik az demeye getirmişsin
iyi az değil çok, ama ne görünürde var ne gereği var
gerek yokken büzüştü, iyinin mahremi bana zimmet”,
neden
dersen, “sadece iyi olan bebek, iyiye kötüye gerek
duymadan
büyük olan en az melek olmalı” çünkü

Anladım ki, tanrı olanın bilgelik değilmiş mülkü

Mutallip SAYDULLA

26

ÇALINAN

Parlak ve yuvarlak ışıldağı avuçlarıma gizledim
Sonra
Ellerimi ceplerime koyup sokaklarda gezinmeye
başladım
Bana dikkatle bakan
Benden şüphelenir ya da hırsızlık yaptığımdan
Veya gizlediğim şeyin ne olduğunu anlamaya çalışır
Fakat hiç kimse
Benim niçin yapayalnız sokağa çıktığımı sormaya gerek
duymaz
Ben sararmış sorgu masasının önünde ayaküstü
Geriye gitmekte olan saat akrebine dikkat ettim
Duvar saat ile zamanın arasında sıkışmış halde
Hayalimden geçen
Bir mısralık şiirin boynuna sarılıp
Hıçkırığa hıçkırığa ağladım
Onlar benim hırsız olup olmadığını tartışmaktayken
Ben
Başkaları tarafından yavaş yavaş çalınmaktaydım.

Uygur Türkçesinden Aktaran:
Nur Ahmet KURBAN

ŞAİRİN YALNIZ KIPIRTILI BİR AĞAÇ OLDUĞU

Hasan VAROL

Edebiyat, edebiyatın işlevi; ya da şiir, şiirin işlevi gibi başlıklarda aslında şiirin bir görev yüklendiği duygusuyla bakarız. Ne mi ararız şiirde, o da zor bir bilmece, kim ne arar, neden arar? İnanın bunları düşünmeden acaba şiir, bir değişime uğratır mı insanı, şiiri okuyanı değişime uğratır mı diye sorarız kendimize. Peki sadece insanı değişime uğratması mı çok önemli veya şiir okumamıza önemli neden ille de değişim sözcüğü mü? Öyle çok soru akla gelir ki bu işin içinden çıkılmaz.

“Güdümlü edebiyat”, “parti edebiyatı”, “toplumcu gerçekçilik...” daha bilmem ne kadar başlıktan bakabiliriz tüm okuduklarımıza. Oysa asolan, önce şiirin kendi ölçütleriyle yazılmış, metnin şiir olması gerekir. Şiirde, sözcükler topluluğu dize, şiir katına çıkmış olmalı. Kendi kuralları oluşum süreci ile sözcükler bir araya gelip şiirimizi meydana getirmiş olmalı. Sonra şiir, bizde bir değişime neden olmalı elbette, bizi. var olandan daha güzele doğru gitmemize neden olmalı. Haz vermeli. Daha iyi yaşamak için çevremizi, yaşantımızı gözden geçirmemize neden olmalı. Savaşı önlemeye, barışı sevmemize bizi hazırlamalı. Öyle gelip elimizden tutacak değil ya, düşüncemizde bir değişim için “acaba?” sorusu eklemeli bize. Bir şiiri okuyunca, okumadan önceki durumumuzdan farklı olmalıyız. Bilmem çok mu görev yükledik şiire. Şiirin varlık nedenlerinden biri bu, çünkü insan sesi. Oysa şiir kendisi olması nedeniyle başka görev kaldırmaz, o kendisidir. Varlığıdır bizi besleyen. Biz ondan alabildiğimizi alırız. Yaşamımızı zenginleştirir elbette, bizi sağlar.

Şair Yevtuşenko ile birlikte şair Pasternak.

Yevtuşenko anlatıyor *Yaşantım* kitabında:

“O gün de güldü bir ara. “Çok komik bir şey oldu bugün” dedi. “Tanıdığım bir dam ustası var, geçenlerde beni görmeye gelmişti. Cebinden bir votka şişesiyle bir parça sucuk çıkardı. “Geçen gün sizin damı aktardım ama kim olduğunuzu bilmiyordum” dedi. “Birileri siz gerçeği araştırmamışsınız dediler. Bunun kuşlamamız gerek. Gelin bir şey içelim.” İçtik. Sonra şöyle dedi bana: “Hadi siz düşün önümüze.” İlkim ne demek istediğini anlamadım. “Nereye gidiyoruz?” dedim. “Gerçek adına, yani” dedi, “yolu göstermek zorundasın.” Tabii kimseyi bir yere götürmek istemiyorum ben. Bana kalırsa ben bir şairi upki bir ağaç gibi düşünürüm. Hareketsiz durur durduğu yerde, yapraklarını kıpırdatır. Kimseyi bir yere götürmek onun harcı değildir.”

Gözünün ucuyla bize bir baktı ve sordu:

“E,e” dedi, “şairin yalnız kıpırtılı bir ağaç olduğu, kimseyi bir yere götürmek zorunda olmadığı doğru mu, değil mi?”*

Benim de hoşuma gitmedi değil hani bu yanıt. Sevdim. Şair, imgeleriyle, okurun dünyasını uyarır, uyandırır. Sorgulattır yaşadığı yaşamı, bir kıpırtı bir ürperti elbette yükler okuruna iyi şiir. Sarsar. Yoksa, şeker yerine keçiyoynuzu yemek gibi olur ki, iyi şiir etkileyicidir. Üstelik, şair, tüm insanların yaşamından dünya hallerinden toplar sözcüklerini. Tek sözcükle şiirde insan vardır. Bir gruba, bir azınlığa seslenmez şiir, insana seslenir O. Şairin “güdümlü”, “partili” bilmem ne görevi olması, şiirin iyi ve kötü olmasına neden de değil çok katkı da sunmaz; şiir, bir dil işi olup, şiir sözcüklerle kurulur. Şairin yazdıklarına elbette dünya görüşü de siner, siyasal tavrı da, o artık şiirin kanınıdır. Yoksa “a” düşüncesi iyi şiir yazar, “b” düşüncesi kötü şiir yazar demek zorunda kalırız ki öyle değil. Söylediklerimi daha bir güçlü kılacaktır

Nurkan GÖKDEMİR

HAY SENİ GİDİ KARAKEDİ!.. SİZİ GİDİ KARAKEDİLER HAY!..

Bi uğursuzluk oldu mu oralarda, iki ara bi derelerde çaylarda şol diyarlarda ve saraylarda çoğalan hayırsızlık huysuzluk da nankörlük ve hırsızlıklar da maalesef ki senden ve sizden bilindi!..

Karasını kurusunu hayırsızını uğursuzunu içre saklayan akça pakça görünenler!.. Şişko nefislerle gezen ins'ler cinsler var ya! Hep kuytular köşelerde sakın ve masumca dolaşanlara, siz sakın masum karakedişlere durmadan çamur iftira atar cümle suçlarını da üzerlerinize yıkıverir onlar!..

Ah, bu kendini aksütten çıkmış akkaşık sanan karakirli kaşıklar! Kem ile dönen koca cendere'yi, kara eski tencereleri durmadan kin nefretiyle yabancı öfke ve şiddetiyle kaynatan karıştıranlar!.. Sorsalar ya bi kez de, hiç doymaz aç arsız şişko dev nefislerine! Bunca uğursuzluk hayırsızlık!.. çoğalan nankörlük ve hırsızlık! bizde mi yoksa şu sus sakın gezenlerde, karakedilerde mi diye?..

Ha bir de, yuvaların sırça sarayların ambarlarını sinfail akfareler mi yoksa dışarlarda aç(ık) viran yaşayan, suçu yok'u tez üzerlerine çullayıverdikleri, o masum onurlu hayırlı uğurlu vefa ve minnet dolu şuncağızlar, kara/kediler mi boşalttı acep? deyiversinler bize bi!..

Aragon'un şu sözleri: “Edebiyat siyasi ve ekonomik durumların sınıflara bölüp karşı karşıya getirdiği, hayatlarını kısıtladığı ya da sınırsız kıldığı insanların sadece bir bölümünün değil hepsinin sözcüsüdür. Çünkü insanlar öyle istediği için zengin ve yoksul, ezen ve ezilen diye iki kampa ayrılmamışlardır. (...) toplumların yönetim biçimlerinden gelen ilişkiler bu durumu getirmiştir. Edebiyat sonsuz barış için çalışan, insanların temsil sorunlarını kendilerine amaç edinen ve insan kafasının şimdiye dek yarattığı en büyük olaydır.”

Pasternak, “Şiirin artistik bir gerçeklik yaratması gerektiğine yürekte inanıyordu. (...) Güdümlü bir edebiyata karşı tavır koyuşu onu yalnızlığa itti, siyasi güç tarafından onanmadı ve baskılara uğradı.”

“Benim sürekli kaygım içerik oldu, sürekli hayalim şiirin bir içeriğinin olması, onun yeni bir düşünce ya da yeni bir tablo içermesi oldu” diyor.**

Şair yaprakları kıpırdayan, kıpırdadıkça bize umut veren, yüreklendiren kocaman bir ağaçtır!

*Y. Yevtuşenko, *Tektaş Ağaoğlu, Yaşantım, e yayınları.*

**B. Pasternak, *Çeviri: Sabri Gürses, İnsanlar ve Haller, YKY, s 48*

Ahmet Şerif DOĞAN

BAZEN ZAMAN ARSIZ ARSIZ SIRITIRKEN BULURSUN KENDİNİ KENDİNE GÖMERLERKEN

Bazı yollardan ikinci kez geçilmiyor haklısın Herakleitos
Ama bu senin düşündüğün gibi değil
Yola düşürdüğüm hatıra kırıklarını toplamış Hansel
ekmeklerle beraber
Sahilde düş sokağı sakinlerini diriltirken gördüğüm ses
Paramparça bu havada yağmuru eksik bir serzeniş
Bilirsin tek düzedir hayat her zaman görüldüğü ilk yerde
Aslında hep kırıklarla ilerler toparlana toparlana
Tıkandığı yerde pamuk yerine silikon artık
Bir prenses bekleyen kurbağayı ancak başka bir kurbağa
anlayabilir
Masal işte gerçeğin kalın perdelisi belki de kendisi perdenin
gerisindeki gerçek aslı masalın
Önümde geçti işte yine orta halin, gençliğin ve yaşlılığın
Bazı yollar mağaranın içindekiler için sadece bir gölge
Plato

Bazı yollar bir daha yürünmemeli diyor Sokrates.

Halbuki yürüdüm, halbuki ara ara durdum ve kokladım
Halbuki ben eskiden de bu yoldan hep yürürdüm yeni fark
ettim

Bu yol nereye gider diye soranlara
Bu yol geçmişten gelip aha da burada duruyor, gitmiyor bir
yere

Bazı yollar hiç yürünmemeli.

Mehmet ÖZCEYLAN

53 BİN 537

geceleri

şubat artığı kışlarımı
fayları kırık ellerini
artçı rüyalar gördüğünü

söyle kim bilecek
toprağın kıpırdadığını

sabahları

duvarların ağladığını
ruhuna selalar biriktğini
allahın her gece öldüğünü

söyle kim bilecek
dağların yıkıldığını

Zeynep SUDE

KEŞKE KAFAMDAKİ MASKELER

keşke bana kızsaydın, daha kolay olurdu
bastığım mühürlerin yönüyle dalga geçmeye devam
etseydin
anadolu'nun halinden anlamadığımı merhametle değil ağız
dolusu küfürle tükürseydin
bilmiş tavırlar takınsaydın ben sınavından tam puan aldığım
imtihanlarda sen daha uzun konuş diye susarken

kırk yılda bir, haftada bir, ömrümüzün sonuna doğru bir
bana sorsaydın
ben beynime kazıdığım şiirleri sen okuyunca
unutuverseydim - onları hiç ezberlememiş, seninle tanışınca
ezberlemiş olmayı çok dilemişim
tabii *aşka yaşamaktan öte özür bulunmayan* bir dünyada,
sen hiç benim daha önce okumadığım bir hikâyeye
anlatmayacaktın
göz kapaklarımı zincirleyen o dizeleri aralıksız fırlatıp
dursaydın
keşke hiç şiir okumasa, *birini özleyince türkiye haritası
çizmek* ne demek bilmeseydin, daha kolay olurdu

en çok insanlarla var yoktan tanışmaktan yorulduğu
akşamlar tanışması tanışmak gibi hissettirmeyen insanlarla
tanışmak için yırtınır insan
en sevdiğin rengi böyle çok merak etmem en sevdiğim
rengi söylemekten sıkılmamandı o an
kahve kokusundan odana girilmesin, benim kalbimdeki kilit
senin denize attığın anahtar olsun istedim
sarı çiçeklerin kusasımı getirdiğini hiç bilme
ve senin manzarandan yeşil eksik olmasın
diledim
keşke kahve içseydin, daha kolay olurdu

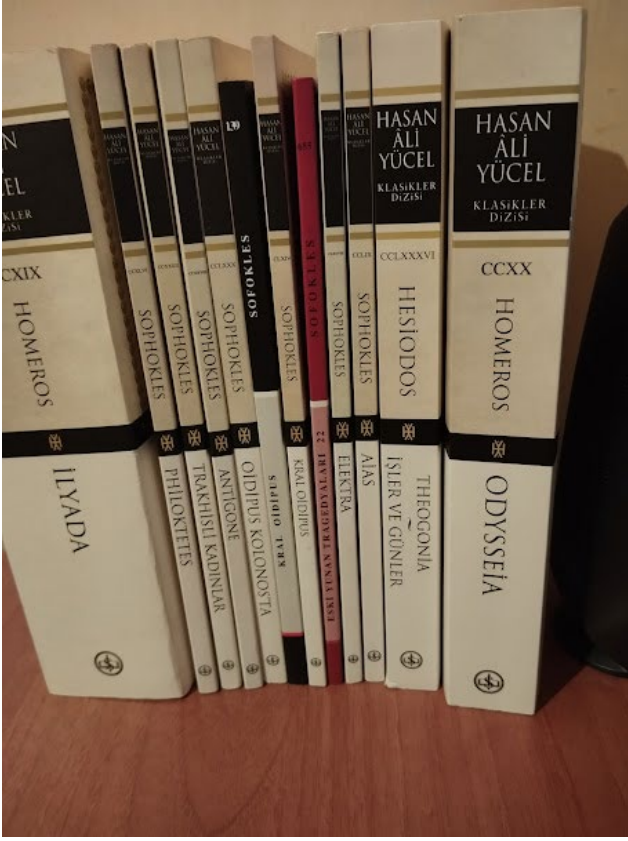
hayat geçen gün perdenin arasından güneşime yansıyan
güneş kadar basit mi, bugün yağmurun yüzünden çal-a-
madığım zil kadar zor mu bilmiyorum

yaşamak Allah'ın havanın nasıl olduğuna karar vermesiyle
mi alakalı insanın verdiği kötü kararlarla mı
yoksa ömrümüz en çöplük beyni biz biriktirelim diye mi
eğer en karmaşığında yarışıyorsak sen kazanamazsın
keşke bana bırakmak yerine beni çağırırsaydın, daha kolay
olurdu

bekle deseydin
beklerken bana anlatsaydın
kırığın hangi delikten fırlamıştı, boyadığın katları sıvayıp
gösterseydin
kötülük dediğin o yabancı sıvı hangi çatlaktan içeri sızmıştı,
tamiri mümkün mü danişsaydın
beni sakın tanımasaydın, ama ne hissederim benim yerime
karar vermeyecek kadar umursamasaydın
olan biten ne, durup baksaydın
uzattığım dala, düğümlediğim kelimelere, aşağı attığım o
dev soru işaretine, bana tutunsaydın
keşke sevmeseydin, daha kolay olurdu
keşke en azından sevseydin, daha kolay olurdu
bari bana kızsaydın

(Antik Yunan Tragedyası
ve Üç Büyükler, III)
SOPHOKLES TRAGEDYALARI

Ramis DARA

Antik Yunan Tragedyasının üç büyüğünün -doğum sırasına göre- ikincisi Sophokles'tir (M.Ö. 496-406).

Atina yakınlarındaki küçük bir yerleşim yeri olan Kolonos'ta doğup Atina'da ölür. Ustası Aiskhylos'un yolunda ilerlerken oyunlarındaki sahnelere üçüncü bir kişiyi daha sokarak diyalogları canlandırır, zenginleştirir.

Sophokles'in 123 oyunundan günümüze gelebilen ve MÖ 450-406 yılları arasında yazılmış 7'sinin adları, -bazılarının tarihi tam bilinmemekle birlikte- yaklaşık yazılış sırasına göre, şöyledir:

Aias, Antigone, Trakhisli Kadınlar, Kral Oidipus, Elektra, Philoktetes, Oidipus Kolonos'ta.

Bu kitaplar ülkemizde 1941 yılında Maarif Vekaletinin Dünya Edebiyatından Tercüme serisinde yayımlanmıştır Çevirmenleri şöyle:

Suat Sinanoğlu (*Aias*), Şaziye Berin Kurt (*Trakhis Kadınları*), Sabahattin Ali (*Antigone*), Bedrettin Tuncel (*Kral Oidipus*), Azra Erhat (*Elektra*), Nurullah Ataç (*Philoktetes ve Oidipus Kolonos'ta*).

Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları günümüzde bu kitapların yeni basımlarını yaparken eski Bedrettin Tuncel ile Azra Erhat çevirilerini değerlendirmiş, diğer 5 kitabı Ari Çokona'ya yeniden çevirtmiştir. Eski Yunanca aslından ve yeni Yunanca ile karşılaştırarak yapılan bu son çeviriler kitaplara eklenen notlarla da yararlı olmuştur.

Sophokles'in birkaç kitabını da farklı çevirilerle Mitos / Boyut Yayınları basmıştır.

Sahnelenmek üzere yazılmış ve döneminde toplumun en büyük iletişim, eğlence, kültür etkinliklerine temel oluşturmuş olan bu yapıtlar dünyanın çeşitli ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de zaman zaman sahnelenmiştir.

Kitaplarla ilgili incelemeye dayalı kısa değerlendirmelerim aşağıda:

1. Aias

Sophokles'in günümüze ulaşan en eski tragedyası *Aias*, ilk kez MÖ 445-442 yılları dolaylarında Atina'da sahnelenir. Eser, 1420 dizeden oluşur.

Aias adı, "ağlamak, inlemek, dövünmek" gibi anlamları olan ses yansımaları bir fiilden türemiş gibi görünüyor. İngilizcede de Ajax olarak kullanılır.

Oyunda Troya savaşında Akha ordusunun Achilleus'tan sonraki, en yiğit ikinci savaşçısı "Telamon'un oğlu *Aias*"ın intiharı anlatılır ki kahraman *İlyada*'da "Akha'ların kalesi" diye anılır (VII: 213).

Koro, *Aias*'ın memleketi Salamis adasından gelen 12 geminin tayfalarından oluşur. Sahne, Troya surlarının karşısında Akha karargâhının en ucundaki *Aias*'ın çadırının önüdür.

Oyun, sahnenin yukarısında tanrı rolünü üstlenen oyuncuların durduğu balkondan ("*theologeion*", *theos-logos*=tanrı sözü) Athena'nın konuşmasıyla açılır.

Tanrıça önce çadırı kolaçan eden Odysseus ile, ardından *Aias*'la konuşur karşılıklı.

Olayların özeti şudur: Amcasının oğlu Achilleus ölünce onun silahlarının ordunun en güçlü savaşçısı konumuna gelen kendisine değil de, bir demagoga, "kurnaz bir sahtekâra" (446. dize, s. 18), Odysseus'a verilmesine içerleyen *Aias* onurunun yaralandığını hissederek bir delilik nöbetine girer.

Bu haksızlığı yapan Agamemnon, Menelaos ve Odysseus'u öldürüyorum sanarak, tanrıça Athena'nın oyunuyla, ordunun o sıralarda gasp ettiği koyun ve sığırları telef eder. Akli başına gelip durumu anlayınca utancından, -daha önce savaşta akşama kadar teke tek savaşçı yetişemedikleri Troya'nın en yiğit savaşçısı Hektor'un kendisine armağan olarak verdiği- "gümüş kakmalı" kılıcı (*İlyada*, VII: 303-304) iyice bileyip sapını derince toprağa dik gömüp ve çevresini destekleyip, üzerine atlayarak intihar eder (815-865. dizeler boyunca süren tirat ve sonundaki açıklama, s. 31-33).

Aias'ın intiharı bu oyunda bir istisna olarak, sahnede gerçekleşir. Belki de *Aias*'ın öfkesine, sertliğine ve güçlülüğüne denk düşmesi için şairinin özel bir tasarımıdır bu.

Çünkü tragedyalarda, intihar olsun cinayet olsun ölümler, sahne gerisinde gerçekleşir ve genellikle bir karakter tarafından sahnede duyurulur ya da ceset bir platform üzerinde sahneye sürülür.

Toplam 1420 dizeli oyunun geriye kalan 555 dizesi, ona adını veren ana karakterin ölümünden sonra gelişir.

Aias, gücün, haklılığın, mertliğin yerini aklın, kurnazlığın, yöneticilerle dirsek teması içinde olmanın aldığını, kendisi karşısında Odysseus'un tercih edilmesinin doğallığını kabul edememiş, adeta, bir tür, "*Tüfek icat oldu mertlik bozuldu*" diyen Köroğlu'nun ilk atalarından biri olmuştur.

Bu bakışın ipuçlarını Başkomutan Agamemnon'un şu sözlerinde bulmak mümkündür:

"*En güvenilir mütefikler iri cüsselilerle geniş omuzlular değildir, her zaman akıllılar galip gelir*" (1251-1253. dizeler, s. 48).

Bu arada önemli bir olay: Agamemnon ile kardeşi Menelaos, *Aias*'ın ölüsünün gömülmesine izin vermek istemez. Kahramanın üvey ağabeyi Teukros'la iki komutanın arasındaki bir dünya tartışmadan sonra, sağlığındayken hasmı

olan ama aslında onun hakkını gasp ettiğinin de gizli bilincini taşıyan Odysseus'un araya girmesiyle, cesedin gömülmesine izin verilir. "Yüksek bir uçayakta ölüyü yıkamak için su" ısıtılır ve Aias, kalkanı dışındaki silahlarıyla birlikte gömülür.

Efsanevi kalkanınısa, adının anlamı "Geniş kalkan" (*eurys-sakos*) demek olan küçük oğluna bırakmıştır kahraman.

Cesedin gömülmesi ya da törenle yakılması eski Yunan inançlarında son derece önemlidir. (Bu konu gelecek tragedyalarda da yer yer karşımıza çıkacak.)

Odysseus başkomutanla tartışırken, dilimizdeki "yiğidi öldür ama hakkını teslim et" hesabı, Aias'ın konumunu vurgular: "... Troya'ya gelen / Argoslular içinde Akhilleus'tan sonra en yiğit / savaşımız olduğumu inkâr edemem." (1339-1341. dizeler, s. 51)

Üvey kardeşinin cesedinin gömülmesi konusunda iki Atreus oğluyla (Atreus "korkusuz" demektir) başa baş dişe diş tartışan Teukros, Akha ordusunun -Philoktetes'ten sonraki- en iyi ikinci okçusu, efsanevi Tahta Atın içinde Troya'ya giren 40 savaşçıdan biridir.

(Bu arada Teukros'un annesi Hesione, Troya kralı Priamos'un kardeşidir. Eski Troya kuşatmasında Telemon'a köle olarak verilmiştir.

Sonuçta bu son ünlü Troya savaşında karşılıklı savaşan Teukros ile Hektor - Paris kardeşler, birbirlerinin kuzenidirler.)

Oyunun ana karakterine dönersek, Akhilleus savaşın çoğu bölümünü Agamemnon'la küs geçirdiği için ordunun direncini ayakta tutan Telamon'un oğlu Aias olmuştur. Boşuna "Akha'ların kalesi" diye bir ün kazanmamıştır (Savaşta bir de küçük Aias olduğu için, kahramanımız destan boyunca babasının adıyla birlikte ya da büyük Aias şeklinde anılmıştır). *İlyada*'da Aias'ın intiharından söz edilmez; çünkü bu olay savaşın bitiminde, ordu toparlanıp gidecekken gerçekleşmiştir. *Odysseia*'daysa dolaylı olarak gönderme vardır intihara.

Yaşlı Nestor onu, Troya savaşında yaptıklarıyla savaş tanrısı Ares'e benzetir -Ares benzetmesi *İlyada*'da da geçer:

"en yiğit adamlarımız öldü orada,

Ares'e benzer Aias orada yatar, Akhilleus orada," (III: 108-109, s. 38).

Bu hüznü oyundan ayrılmadan, Aias'ın ağzından, akan zamanla, mevsimlerin, geceyle gündüzün birbirini izlemesiyle ilgili bir betimleme aktarmak istiyorum:

"... Bir yandan karla kaplı

kışlar yerlerini bol meyveli yazlara bırakırken,

öte yandan gecenin karanlık döngüsü, ıslıl ıslıl

parıldayan beyaz gün ışığıyla yer değiştirir." (670-673.

dizeler, s. 26)

-Gençliğimde *İlyada*'yı bir Troyalı gözüyle okuduğum için beni az üzmemiştin, ey Aias...

Şimdi şu bahtsız ölümüne tutar gibi olsam da gizli yas...

2. Kral Oidipus (Oidipūs tyrannos)

(Elimizdeki eserleri yazılış sırasına göre okumaya devam etseydik burada *Antigone*'yi okumamız gerekcekti: Oidipus efsanesinin sonunu! Efsanenin başıyla ortasınıysa daha sonra okuyacaktık.

Sophokles, Oidipus efsanesiyle ilgili aralıklarla üç oyun yazar; efsanenin önce sonunu *Antigone*'yi; sonra başını *Kral Oidipus*'u; en sonunda 90 yıllık uzun ömrünün sonlarına doğru da ortasını *Oidipus Kolonos*'ta'yı kaleme alır.

Oidipus ya da Thebai üçlemesi diye adlandırılan bu üç eseri burada, kronolojik sırayla, efsanedeki olayların gelişim sürecine göre okumak bana daha doğru geliyor.)

Kral Oidipus, ilk olarak MÖ 429 yılı dolaylarında Atina'da sahnelenir. 1530 dizeden oluşur.

Sahne Thebai kentinde Oidipus sarayının önünde açılır ve burada kapanır.

Oidipus efsanesinin özetini Aiskhylos'un *Thebai*'ye Karşı *Yediler* yazımında vermiştim. Burada da kısaca hatırlayalım:

Büyüyünce babasını öldürüp annesiyle evlenerek tahta geçeceği kehanetinde bulunulan bebek, ayakları birbirine bağlanarak, ölmesi için Kithairon dağına bırakılır. Orada şiş ayaklarıyla (Oidipus "şiş ayaklı" demektir) birileri tarafından bulunup çocukları olmayan Korinthos kralı Polybos ve kraliçe Periboia'ya verilip büyütülür. Sonunda döner dolaşır kehanet yine gerçekleşir: Bilmeden baba Laios öldürülür, anne İokaste'yle evlenilip tahta çıkılır, bu evlilikten iki kız iki erkek çocuk dünyaya gelir.

Elimizdeki oyunda, Delphoi'deki Apollon tapınağından gelen mesajdan, halkı kasıp kavuran salgın hastalıktan kurtulmak için bir önceki kral Laios'un katilinin kentten sürülmesi gerektiği öğrenilir. Araştırılıp geçmişin tanıkları bulununca, kimliğini bilmeden babasını öldüren, zekâsıyla kenti Sfenks (Sphinx) belasından kurtardığı için bilmeden annesiyle evlendirilip tahta çıkarılan kişinin Thebai kralı Oidipus olduğu anlaşılır!

Lanetli geçmişini öğrenince Oidipus'un ağzından dökülenler:

"Her şey aydınlandı artık... Ey gün ışığı, bu seni son görüşüm olsun! Doğurmamalıydı beni doğuran, birleşmemeliydim birleştiğimle, öldürmemeliydim öldürdüğümü..." (Bedrettin Tuncel çevirisi, s. 46)

Bu da aynı dövünmenin farklı bir çevirisi:

"Ah, hepsi başıma geldi, hepsi gerçek.

Ey ışık, sana son kez bakayım.

Doğuşumda ilençliydim, evliliğimde ilençli,

baba kanı dökerek ilençli." Güngör Dilmen çevirisi: 1182-

1185. dizeler, s. 70)

Thebaili Yaşlılar Korosu ağda başlar, bunun üzerine:

"Ey insanoğulları!

Ömrünüz bence bir hiç.

Kim ermiş bu dünyada

Özlenen mutluluğa?

Hayal mutluluk denilen;

O da sönmüverince

Anlar gerçeği insan..." (Bedrettin Tuncel çevirisi, s. 46)

Lanetli geçmiş şek şüphe götürmeyecek şekilde ortaya çıkınca anne-eş İokaste (*Odysseia*'da Epikaste diye geçer) utancından asılıp intihar ederken, Oidipus onun giysisinden çıkardığı altın iğneleri gözlerine batırıp çıkararak kendini kör eder.

"Artık görmeyeceksiniz yaşamın acımasız görüntülerini

çok ama çok baktınız hiç görmemeniz gereken şeylere.

Bilmek için kavrandığım kişileri ise hiç göremediniz.

Bundan böyle kararacaksınız." (Güngör Dilmen çevirisi: 1272-1275. dizeler, s. 73)

Sophokles'in bu eseri, Aristoteles'in *Poetika*'sından başlayarak Antik Yunan Tragedyalarının örnek temsilcisi sayılır. Diğer iki büyük tragedya şairi Aiskhylos ile Euripides de *Oidipus* adında tragedyalar yazmıştır, gününüze kadar gelmeyen. Sophokles'in bu eseri de yazıldığı yıllar ve sonrasında sadece *Oidipus* adını taşıırken, sonradan muhtemelen şairin *Oidipus Kolonos*'ta eserinden ayırma amacıyla *Kral Oidipus* adıyla anılır olmuştur.

Seneca'nın, Voltaire'nin ve başka yazarların da Oidipus'la ilgili yazdığı eserler vardır.

Bu oyun ülkemiz sahnelerinde de zaman zaman kendine yer bulmuştur:

Kral Oidipus, 1943, 1947, 1959 yıllarında Carl Ebert, Muhsin Ertuğrul ve Takis Musanides tarafından sahnelenmiş; müziklerini Necil Kâzım Akses, Cemal Reşit Rey, Nevit

Kodallı bestelemiş; kral Oidipus rolünde Cüneyt Gökçer, Kemal Gürmen ve Cüneyt Gökçer; İokastre rolünde Nermin Elgül (Akagündüz), Neclâ Sertel, Muazzez Kurdoğlu oynamıştır. (Ayrıntı için bkz. Bedrettin Tuncel çevirisi *Kral Oidipus*, s. xviii - xix)

Oidipus mitolojik bir kahraman olduğu kadar Freud sayesinde, bebeklik çağındaki erkek çocukların anneye düşkünlük ve babayla rekabet duygularını ifade eden bir kavram olarak "*Oidipus kompleksi*" şeklinde evrensel ölçütte kendine geniş bir yer bulmuştur. (Kız çocuklarının babaya düşkünlük anneye rekabet duygularındaki *Elektra kompleksiyse*, adını Aiskhylos'ta okuduğumuz *Oresteia* oyunlarındaki ana karakter Elektra'dan ve bu adla yazılan diğer tragedyalardan alır.)

Sonuçta, bir gün içinde dünyanın en bahtlı insanından en bahtsız insanına, en mutlu insanından en mutsuz insanına dönüşmenin trajik hikâyesi, dün olduğu gibi yarın da insanların ilgisini çekmeye devam edecek gibi görünüyor...

3. *Oidipus Kolonos'ta (Oidipous epi Kolōnōi)*

Eserin yazımı, şairinin ölümünden kısa süre önce MÖ 406'da tamamlanmış; sahnelenmesi, MÖ 401'de Sophokles'in torunu genç Sophokles tarafından Atina'daki Dionysia şenliklerinde yapılmıştır.

1779 dizeyle günümüze gelen Antik tragedyalardan en uzunudur. (90 yaşında ölen şairin yazdığı son eser olmasıdır belki de bu yapıtı biraz savruk, dağınık ve uzun kılan. Herhangi bir yerde bir kayıt okumadım ama, ölümünden sonra yakınlarınca bazı cümleler eklenmiş olabilir belki de metne?..)

Sophokles'in doğum yeri de olan Kolonos, Atina yakınlarındaki küçük bir kasabadır. Adını antik dönemde Atina'nın en saygın 100 kişisinden biri sayılan Kolonos'tan alır. Şair bu son oyunuyla belli ki 'ölürayak' doğum yerine şükranlarını sunmak istemiştir.

Nitekim oyunda Kolonoslu yaşlılardan oluşan koroya uzun bir Kolonos methiyesi söyler; girişi şöyle:

"*Yabancı, soylu atlarıyla ünlü
bu diyarın en güzel beldesine,
beyaz topraklı Kolonos'a hoş geldin.
Burada binbir meyvenin yetiştiği,
ayak basılmamış, güneşte kavrulmayan,
fırtınalarda bile rüzgâr görmeyen
Tanrı'nın kutsal koruluğunda,
yemyeşil ovalarda kanat çırpıp
şarabi sarmaşığın dallarına
yuva yapan, tatlı sesli bülbüller öter
ve sütanneleri kutsal nympheler
eşliğinde baştan çıkarıcı Dionysos
gezintiye çıkar her zaman.*" (668-680. dizeler, s. 29-30)

Aynı lirik şarkının bir bölümünde de tanrıça Athena'nın simgesi zeytin ağacına övgü vardır:

"*Burada öyle bir ağaç yetişir ki
ne Asya'da ne Dorların
yaşadığı Pelops'un büyük
adasında duymadım yetiştiğini.
İnsan eliyle değil kendiliğinden
biter ve dehşet salar
düşman kargılarına.
Çocukları besleyen gümüş
yapraklı zeytin ağacı derler ona
ve ne ihtiyar ne genç,
hiçbir komutan koparamaz dallarını,
çünkü her şeyi bilen Morios Zeus ile
parlak gözlü Athena'nın koruması altında.*" (694-706. dizeler, s. 30)

Mitolojik kahraman Oidipus yaşlanmış, bir dilenci görünümü almış haliyle kızı Antigone'nin eşliğinde Kolonos'taki "intikam tanrıçaları Erinyslere adanmış" zeytinler, asmalar ve defnelerle kaplı "sık ağaçlı" bir koruluğa gelir. Zeytin Athena'nın, asma Dionysos'un, defne Apollon'un simgesidir.

Burada halk tepki gösterecekken -Ege denizine adını veren Atina kralı- Aigeus'un oğlu kral Theseus'un himmetleriyle korunur kollanır Oidipus. Sonradan diğer kızı İsmene'nin de eklenmesiyle iki kızının sevgi dolu özenleriyle yıkanıp, aklanıp paklanır, "yeni giysiler" giydirildikten sonra görünmez olur, yeraltının sonsuzluğuna mı yürür, göklere mi yükselir belli değildir ya da efsaneler ülkesinden gelip efsaneler ülkesine, sonsuzluğa karışmıştır:

Nasıl "öç tanrıçaları", Aiskhylos'un *Eumenidler* oyununda "hayırlı tanrıçalar"a dönüşüyorsa, Oidipus da, geçmişe dönerek babasını öldürüp öldürmediğini soran koroya, "*Öldürdüm, ama... Öldürmesem öldürülecektim*" cevabını vermek zorunda kaldığı (545-547. dizeler, s. 24) ve hâlâ suçlu görüldüğü bir konumdan, tanrısallığa yükselmiştir.

Belli bir yere gömülmeden yok olmasını, mezarının olmamasını değerli buluyorum Oidipus'un. Bu durum aklıma Aziz Nesin'in mezarı belli olmadan gömülmesini aklıma getiriyor. Elimde olsaydı ben de koca kütlemin, bedenimin rasgele bir toprağa, yer belirtilmeden, öylece gömülmesini isterdim!

Burada bir yerlerde rastlamadığım biraz farklı bir yorum yapmak istiyorum. Antik Yunan tragedyalarda yoğun bir erkek-egemen (ataerkil) ideoloji yansır durur. Sophokles 90 yaşında yazdığı bu oyuna bu bakışı kırmak istemiş gibidir sanki. İki oğlunun ölümlerinin birbirlerinin elinden olmasını bu oyunda da bir kez daha dilerken (1373-1376. dizeler, s. 55), iki kızı yanı başındadır ve onlarla sevgi saygı içerisinde ağlayarak vedalaşır.

Antigone'nin ağıtından:

"*Acıları da özlüyorum bir yandan,
çünkü tatsız durumlar bile
bana hoş görünüyordu onun
elini tutarken. Yer altının
ebedî karanlığıyla örtülen
sevgili babam, hiçbir zaman
eksilmeyecek sana olan sevgimiz.*" (1697-1703. dizeler, s. 67)

4. *Antigone*

Oyun ilk kez MÖ 441 yılında Atina'da sahnelenmiştir. 1353 dizeden oluşur.

Thebai kralı Kreon'un sarayının (eski Oidipus sarayı!) önünde başlar ve burada sona erer.

Yukarıda da değinildiği gibi *Antigone*, Sophokles'in Oidipus efsanesiyle ilgili yazdığı ilk eserdir, efsanevi konunun sonu olsa da.

Oyunda olaylar, Aiskhylos'un *Thebaiye Karşı Yediler* oyununun bittiği noktada, Thebai kuşatmasının püskürtüldüğü günün şafağında başlar.

Yeni kral -dayıları- Kreon, kuşatma sırasında birbirini öldüren Oidipusun iki oğlundan Eteokles'i devlet töreniyle gömerken, Polyneikes'in gömülmesine izin vermez, kurdun kuşun yemesi için hain saydığı bu yeğenin cesedini ortada bırakır. Antigone buna karşı çıkar ve umut kalmayınca karşı çıkışını intihar ederek canıyla öder. Antigone'nin intiharı genç kızın nişanlısı - Kreon'un oğlu Haimon'un intiharına, bu ikisinin intiharı Haimon'un annesi - Kreon'un eşi Eurydike'nin intiharına yol açar. Kreon iki oğlundan diğerini (Megareas) zaten bu kuşatmanın kazanılması için gönüllü kurban vererek kaybetmiştir.

Kişisel hırsla kapılmasından, devlete tapınmasından, halkın ve hakkın, en yakınlarının sözüne kulak asmamasından, yaşayan ve ölen insanların kişilik haklarına saygı göstermemesinden dolayı köpeklerden pişmandır belki ama iş isten geçmiştir. Verdiği yasaklama ve Antigone'yi cezalandırma kararlarının yanlışlığını fark edip kararından dönmek istemiştir ama fırsat bulamamıştır.

Korobaşı ona şöyle der:

“Vazgeç yakarışlardan. Hiçbir ölümlü kaçamaz kaderinde yazılı acılardan.” (1337-1338. dizeler, s. 52.)

Antik Yunan Tragedyasının irili ufaklı bütün karakterleri kaderin elinde örümcek ağına yakalanmış böcekler gibi çırpırır dururlar.

Habercinin, Antigone ile nişanlısı Haimon'un intihar haberlerini vermeden önce söylediği şu dizeleri alıntılımadan geçmek istemiyorum:

“... Mutluluğundan feragat etti miydi kişi, onu yaşayanlardan değil ölümlerden sayarım. İstedığın kadar mal istifle ambarına, krallar gibi yaşa giderse hoşuna, uçup gitti miydi mutluluğun, duman gölgesinden değersizdir bütün yaşamın. ...” (1166-1171. dizeler, s. 46)

Antigone de ölünce bu soydan geriye sadece sessiz sedasız yaşayan genç kız İsmene kalır. Oysa bu soyun uzak ataları arasında geçmişte çok ünlü tanrılar ve bir tanrıça vardır. Tanrılar Zeus, Ares ie Dionysos, tanrıça Aphrodite.

(En uzak ata Thebai kentinin kurucusu Kadmos, Zeus'un marifetiyle savaş tanrısı Ares ve aşk - güzellik tanrıçası Aphrodite'nin kızı Harmonia'yla evlendirilmiştir. Harmonia'nın kızı Selene ve Zeus ikilisinden de şarap tanrısı Dionysos doğmuştur.)

Antigone'nin ölmeden önceki şu yakınması bu geçmişe bir göndermedir:

“Atalarımın toprağı, Thebai şehri ve soyumun kadim tanrıları, götürülüyorum, somum yaklaştı. Thebai'nin soyluları bakın! Tanrılara saygı gösteren son prensesinize kimler neleri reva görüyor?” (937-943. dizeler, s. 37)

Antigone çağdaş dünyada haksızlığa direniş olarak algılanıp çok sevilmiş, konu çeşitli şair yazar ve sanatçılara tekrar tekrar ele alınmıştır.

Müziği, sinemayı, televizyon uyarlamalarını bir kenara bırakıp edebiyattan birkaç ad anmakla yetinelim. Hölderlin'in *Antigone Üzerine Notlar*'ından sonra Jean Cocteau, Jean Anouilh, Bertolt Brecht ve daha epay bir yazar *Antigone* adlı eserler yazmıştır.

Antigone (*anti-gonos*) adının etimolojisi ve anlamı üzerine farklı yorumlar okudum, aklıma en çok yatanı “karşıt evlat” oldu, oyunun çevirmeni Ari Çokana'nın “aile yerine, aileye yakın” yorumundan (s. 55) çok.

Üç intiharlı bu oyundan -arada koro tarafından söylenip geçilmiş- aşka güzellemeleyen yakan bir şarkıyla ayrılmak istiyorum:

“Aşk, hiçbir savaşta yenilmezsin.
Aşk, fethedersin her dokunduğunu.
Genç kızların yumuşak yanaklarında sabahlar,
denizlerin üstünde, münzevilerin bahçelerinde gezirsin.
İster ölümsüz tanrı olsun,
ister günübürlük yaşayan insan,
kimse kurtulamaz elinden.

Aklını yitirir sana tutulan.

Akıllı uslu insanların

kanuna girer felakete sürüklersin,

fitne sokan da sen oldun

baba oğul arasına.

Güzel gelinin gözlerinde

alevlenen tutku,

diğer büyük yasalarla

birlikte yönetiyor bizi.

Aphrodite, yenilmez tanrıça,

oynuyor oyununu.” (781-800. dizeler, s. 32)

5. Trakhisli Kadınlar (*Trachiniai*)

Oyun tahminen MÖ 440-438 yıllarında Atina Dionysos tiyatrosunda sahnelenmiştir. 1278 dizeden oluşur.

Trakhis, Yunanistan'ın Thessalia bölgesinin güneyinde bulunan Malia körfezinin yakınındaki Oite dağının güney yamacına kurulu eski bir yerleşim yerinin adı. (Yerleşim yeri, sonradan “*Heraclea Trachinia*” adıyla varlığını sürdürmüştür.)

Şair oyununa *Trakhisli Kadınlar* adını, korosunu Trakhisli genç kızlardan oluşturmasından dolayı vermiştir..

Olaylar Herakles'in, Trakhis'te konuk olarak kaldığı (bkz. 37-40. dizeler, s. 2) evin önünde gelişir.

Herakles (Roma mitolojisindeki adıyla Herkül), Hera'nın daha anne karnındayken başlayan, kendisine yönelik bitmek bilmez kıskançlık, öfke ve nefretinin sonucunda atılmak zorunda kaldığı 12 zorlu serüvenden başarıyla çıkmışken, sonraki kısa hayatında da başı belalardan kurtulmaz.

(Herakles adının “*Hera*” ile “şan” demek olanlar “*kleos*” sözcüğünün birleşmesinden meydana geldiği; “Hera'nın şanı, Hera sayesinde şan kazanan” gibi bir anlamının olduğu yaygın bir görüş. Azra Erhat, Herakles'in Hera ile değil de “kahraman” demek olan “*heros*”la ilgili olabileceğini de söyler.)

Eser, kahramanın dillere destan ömrünün son bölümünü konu alır: Herakles'in, karısı Deianeira'nın aşklarını canlandırma amacıyla yolladığı ama aslında at adam (kentauros) Nessos'un kanıyla zehirlenmiş gömlek aracılığıyla meydana gelen ölümü.

Biraz ayrıntı verirsek, şöyle:

Çok sevdiği eşi Herakles'ten 12-15 aydır haber alamayan Deianeira özlem içinde kıvrılırken birden, çok sevinir: Haberci, Herakles'in eve dönmek üzere olduğu haberini getirir. Ama önce savaş esiri genç kızları yollar eşi eve. Bunların içinden güzellik ve cazibesıyla dikkat çeken İole, Herakles'in cariyesidir. Deianeira bunu çok kıskanır.

İçinden geçen duygulardan bir kesit:

“Kızın gençliği çiçek açarken ben pörsüyorum.

Erkekler de arzıyla tutuşan elleriyle kokulu çiçekleri koparıken, olgun meyveleri bir kenara iterler.” (547-549. dizeler, s. 22)

Lakin Agamemnon'un karısı Klytemnestra gibi kötücül biri değildir o.

Eşi Herakles'in kendisine yönelik belki biraz küllenen aşkını harlatmak-canlandırmak için eşine sihirli bir gömlek gönderir.

“Sadece genç kızı unutturarak kocamı yeniden

kazanmak için büyülü iksirlere başvurdum.” (584-585. dizeler, s. 23) diye düşünür.

Ama Herakles'in yıllar önce öldürdüğü Nessos'un bir hilesidir bu. Sihir denilen de, aslında bir zehirdir. Gömleği giyen Herakles'in bütün vücudu ağrılar sızılar içinde yanmaya başlar.

Yaptığı hatayı, eşinin ölümcül acısını öğrenen Deianeira üzüntüsünden kılıçla canına kıyar.

Herakles ise, oğlu Hylos'tan, kendisini "Zeus'un kutsal dağı Oite'nin en yüksek tepesi"nde odun yığınları üzerinde yakıp acılarını dindirmesini ister.

Hatta kullanacağı odunların ağaçlarını bile sayar:

"... Kökleri derine inen meşeden
ve yabani erkek zeytin ağacından dallar
keserek beni üzerlerine yatır. Sonra da çam
dallından bir meşaleyle dalları tutuştur." (1195-1198, s. 46)

(Kişisel deneyimlerinden hareketle söylersem: Meşe ve zeytin ateşte dayanıklı ve kolay geçmeyen ağaçlar; çam yüksek ısıyla kolay yanıp geçer, ama yağlı oluşuyla mükemmel bir tutuşturucudur.)

Hylos odun toplama ve arkadaşlarıyla birlikte babasını taşıma sözü verir, ama bizzat ateşi yakma-tutuşturma sözünü vermez ve baba oğul anlaşılır.

Herakles'in oğlundan ikinci bir isteği de, uğruna Oikhalia kentini talan ettiği prenses İole'yle evlenmesidir.

Hyllos buna şiddetle karşı çıkarsa da babasının lanet tehdidiyle gönülsüz boyun eğer.

Ve Herakles'in son tiradı:

"Haydi korkusuz yüreğim!

Demirle tuturulmuş taşlar gibi bağla
dudaklarımı, depreşmeden çılgınlığım.

İnemelerimi sustur ve kimsenin gitmeye
can atmadığı yere doğru ilerle." (1259-1263. dizeler, s. 49)

Hyllos yardımına koşan dostlarıyla birlikte babasının sedyesini kaldırır ve tanrıların acımasızlığından yakınarak, isyan duygularıyla sahneden çıkar.

Ama koro tanrılara saygısızlık olmaması için durumu kurtarma gayretine girer. Son dize:

"Bu dünyada her şey Zeus'tan sorulur." (1278. dize, s. 49)

Sophokles'in günümüze ulaşan bir diğer oyunu *Philoktetes*'te Herakles'in ateşini Philoktetes'in yaktığını, buna karşılık Herakles'in de ona hedef şaşırma yayıyla oklarını verdiğini okuruz.

Yine efsanenin orijinalinde Herakles'in tanrılaştırılması, babası Zeus'un onu yanına alarak Hebe ile evlendirmesi söz konusudur.

Philoktetes'te de yine Herakles'in "gökyüzündeki ev"ine yerleştiğini okuruz. Oradan Philoktetes'e "Zeus'un buyruklarını iletmeye" gelmiştir. (*Philoktetes*, 1413-1416, dizeler, s. 57)

Herakles'in ölümü *Ilyada*'da da geçer.

Troya savaşındaki Akha'ların en yiğit kahramanı Akhilleus şöyle der:

"Güçlü Herakles bile ölümden kaçınmadı,
o ki Kronosoğlu Zeus'un en sevdiği adamdı.

Kaderle Here'nin manasız öfkesi tepeledi onu." (XVIII: 117-119, s. 401)

Odysseus da adını kendisinden alan *Odysseia*'da şöyle der:

"ama eski zaman yiğitleriyle boy ölçüşemem,
ne Herakles'le, ne de Oikhaliteli Eurytos'la,
onlar tanrılarla boy ölçüşürlerdi ok atmada." (VIII: 223-225, s. 132).

Oyunda iki ana kahraman Deianeira ile Herakles hiç karşılaşmazlar, ilk bölüm hanımın, ikinci bölüm kocanın konuşmalarıyla, daha çok da yakınmalarıyla örülüdür.

Üçüncü kahraman, oğulları Hyllos, ikisi arasında diyalog kurarken, dördüncü kahraman İole oyunda hiç konuşmaz.

İlk iki kahraman, kadere boyun eğip, dünya üzerinden geçerken, yerlerine sonraki iki kahraman gelmiştir: Hayat devam edecektir.

Bu oyundan önce, tragedyalarda hanım intiharları kendini asma yoluyla gerçekleştiren, burada erkeklerin intiharları gibi ilk kez kılıç devreye girmiştir.

Üç büyüklerden Euripides'in Herakles'le ilgili iki oyununu da sonraki sayfalarda okuyacağız.

6. Elektra

Eser ilk kez MÖ 410 yılı dolaylarında Atina'da Dionysos tiyatrosunda sahnelenmiştir. 1511 dizeden oluşur.

Elektra ve Orestes kardeşlerin, babaları Agamemnon'u öldüren anneleri Klytəimnestra'dan intikam almalarını anlatır.

Ana Kahraman genç kız Elektra'nın adı, "parlak, ışık saçan" anlamına gelen "elektor" sözcüğünden gelir. Elektrik ve elektron gibi sözcükler de aynı köktendir.

Troya dönüşü Mykenai'deki sarayında eşi Klytemnestra ve suç ortağı Aigisthos tarafından öldürülen Mykenai kralı Agamemnon'un öcünün alınışı Aiskhylos'tan sonra Sophokles tarafından da ele alınır -Euripides tarafından da.

Sahne Argolis ovasında Mykenai (Miken) kalesi üstündeki -Agamemnon'dan sonraki- kral Aigisthos ile kraliçe Klytemnestra'nın yaşadıkları sarayın önüdür.

Yıllardır evde bir hizmetçi muamelesi görmekte olan Elektra, babası Agamemnon'u, dost tuttuğu Aigisthos'la birlikte öldüren annesi Klytemnestra'dan öc alınması için yanıp tutuşmaktadır.

Geçen yıllar içinde büyüyüp gelişen ve ve çocukken mürebbisinin korumasında ayrıldığı Mykenai'ye aynı mürebbi ve saraylarında kaldığı halasının oğlu Pylades ile dönen Orestes, öc alma işini gerçekleştirir: Önce anneyi öldürür, sonra suç ortağı Aigisthos'u öldürmek üzere sarayın sahne kapanır: Aigisthos öldürülmek üzere sarayın içinde Agamemnon'un öldürüldüğü yere doğru sürüklenirken perde kapanır.

Bu oyun konu olarak Aiskhylos'un Oresteia üçlemesinin ikinci oyunu *Adak Sunucular*'a denk düşer.

Aiskhylos'un oyununda önce Aigisthos öldürülürken, burada önce Klytemnestra öldürülür.

Aiskhylos'ta kardeşler Elektra'yla Orestes birbirlerini sarayın dışında babalarının mezarı başında tanıdıkları için olaylar daha düz gelişir. Burada tanıma sarayın içinde ve Orestes'in bir yarışmada dolaşıp öldüğü yalan haberi sonrasında gerçekleştiğinden dolayı Elektra açısından derin umutsuzluk ve mutsuzluktan çılgın mutluluğa geçişle yaşanır.

Aiskhylos'ta, Elektra ve Orestes intikam sürecinde tedirgindirler, burada ikisi de çok kararlıdır, tedirginlik hissetmezler. Tabii bu konunun işlendiği bütün eserlerde Agamemnon'un öcünün alınması konusunda arka plandaki büyük destekçinin her zaman tanrı Apollon olduğu unutulmamalıdır.

Aiskhylos'ta Orestes yanında halaoğlu Pylades olduğu halde gelirken, burada başta da değinildiği üzere yanında mürebbisi de vardır. Onun yoldaşlığı ve sağduyulu konuşmaları da Orestes'in motivasyonunu yükselten etmenlerden biri gibidir.

Bu oyunda Elektra açısından da bir değişiklik vardır. Aiskhylos'un oyununda ismi ve cismi geçmezken bu oyunda Elektra - Orestes kardeşlerin diğer kardeşleri Khrysothemis'in de epey bir tiradı vardır. Denebilirse Orestes mürebbinin, Elektra bu kız kardeşinin varlığından destek almıştır.

Ayrıca bu kız kardeş Khrysothemis, Sophokles'in ünlü *Antigone*'indeki İsmene'nin simetrisi gibidir. Tabii Elektra da *Antigone*'nin simetrisi gibi.

Elektra'ya konu olan olaylar, Elektra adı anılmadan Homeros'un *Odysseia*'sında anlatıldığı gibi neredeyse bütün tragedya şairlerince de ele alınır.

Oyundan yaşadığımız günlere denk düşen bir bölümün alıyoruz buraya.

"Çünkü ölü bütün varlığını kaybederek,

toprak olur da unutulur, onu öldürenler de işledikleri cinayetin cezasını çekmezlerse, utanç ve saygı duyguları insanları terk etmiş demektir.” (s. 9)

Utanç duygusuna ihtiyaç duyurmayan, eşitlik, özgürlük, kardeşlik, adalet, sevgi ve saygı dolu bir dünya dilerken oyunun son dizelerini, koronun söylediği azade ikiliği de alıntılıyorum:

“Ey Atreus’un soyu!

Özgürlüğe kavuşmak için ne ıstıraplar çektin!” (s. 57)

Azra Erhat çevirisindeki bu ikilik, T. Yılmaz Ögüt çevirisinde azade üçlük halindedir -dize artırımının eserin el yazısıyla çoğaltılması sırasında yapıldığını sanıyorum:

“Ey sen Atreus’un soyu, böyle çok acılar çekmiş olsan da

Asla boyun eğmedin, bunları aşmak için mücadele ettin hep

İşte bugün amacına ulaştın sonunda.” (1509-1511. dizeler, s. 61)

7. Philoktetes

Eser ilk kez MÖ 409’da Atina’da Dionysia festivalinde sahnelenmiş ve birincilik ödülü almıştır. 1471 dizeden oluşur.

Oyunda Philoktetes’in, Odysseus ve Neoptolemos tarafından Lemnos (Limni) adasından Troya’ya götürülme girişimi anlatılır.

(Aynı konu ve adda Aiskhylos ile Euripides de, hem de Sophokles’ten önce, birer oyun yazmış, ama bunlar tam metin olarak günümüze ulaşmamış, sadece bazı parçaları gelmiştir. Euripides’in *Philoktetes*’i Sophokles’inkinden tam 22 yıl önce sahnelenmiştir.)

Olaylar, daha doğrusu monolog ve diyaloglar, Troya savaşının ileri bir aşamasında, savaş alanının batısında bulunan ıssız Ege adası Lemnos’ta gelişir. (Ada, diğer iki büyük tragedya şairinde ıssız değil, meskündür; o iki oyunda korolar Lemnoslulardan oluşurken, bunda mecburen gemi mürettebatından oluşur.)

Sahne adanın kayalık bir sahilinde Odysseus ile Neoptolemos’un konuşmalarıyla açılır.

Oyuna adını veren Meliboia kralı Poias’ın oğlu Philoktetes, Khryse tapınağında yılanın ısırıldığı bacağı kötü koktuğu ve sızlanmalarıyla çevresinin moralini bozduğu için, Troya’ya götürülmemiş, başkomutan Agamemnon ve kardeşi Menalaos’un buyruğuyla Odysseus tarafından bu adaya bırakılmış usta bir okçudur.

Bu olaydan hem *İlyada*’da hem de *Odysseia*’da söz edilir.

Odysseus’un kaçırdığı Priamos’un kâhin oğlu Helenos, Akhilleus’un oğlu Neoptolemos ve Herakles’in hedef şaşmayan zehirli okları olmadan Troya’nın düşmeyeceği sırrını verdiği için, Odysseus yanında Neoptolemos olduğu halde Lemnos’a Philoktetes’i Troya’ya götürmeye gelmiştir. Herakles’in hedef şaşmaz yayıyla fırlatılan oklar, Lernalı Hydra ve Kentauros Nessos’un zehirli kanlarına batırılmış olduğu için öldürücüdür.

Odysseus kurnazlıklar, yalan dolanlarla sonuca varmak ister, -sözcük anlamı “yeni savaşçı” demek olan- Neoptolemos’sa önce ona uyar, ama sonradan pişman olur ve okçudan aldıkları yayla okları geri verir. İş çıkmaza girmişken, oyunun sonlarında “*deus ex machina*” (makineden tanrı) yöntemiyle sahneye inen Herakles, Zeus’un mesajlarını iletir:

Philoktetes, Troyaya giderse, hem ayağı iyilecek (Herakles tıp ve sağlık tanrısı Asklepios’u devreye sokacaktır) , hem Paris’i öldürecek, Neoptolemos’la omuz omuza savaşırılsa büyük şan şöhrete ve ganimete kavuşacaktır. İlahi buyruklar memnuniyetle kabul edilir ve topluca Troya için yola çıkılır.

On yıl bu kuş uçmaz kervan geçmez adada iki kapılı bir mağarada barınan, taşları birbirine sürterek ateş yakan, okla

SARIEYLÜL

Sesleri dinliyor,
Ekru içinde...

Ham koparılmış armut,
sararmış Zaman Usta ellerinde...
Olgun - saman bakışları,
Gözlere şenlik...

Damaktaki kekre mi;
Eylül ayvası giyinmiş an’lar...

sonrası sonra diyor,
sonrası sonra...

Eskişehir-Batıkent / 23.9.2024

avladığı hayvanlarla beslenen Philoktetes adadan ayrılırken ada ve çevresindeki görünür görünmez varlıklar ve şeylerle şöyle vedalaşır:

*“Bu topraklardan ayrılırken
birkaç şey söylemek istiyorum.*

*Hoşça kalın beni koruyan
mağaram, sulak otlaklarda
yaşayan nympheler ve denizin
dinmek bilmeyen uğultusu.*

*Hoşça kalın yüzüme vuran tuzlu lodos
ve aman vermeyen acılarımın
iniltilerini yankılayan Hermes’in dağı.*

*Küçük çaylar ve Apollon’un pınarları,
daha önce hayal bile edemediğim şana
kavuşmak üzere sizden ayrılıyorum.*

*Hoşça kal dalgalarla çevrili Lemnos,
alın yazımın çağırdığı yere doğru,
kazasız belasız bir yolculuk yapmamı dile.*

*Dostlarımın tavsiyesi ve her şeye kadar
tanrının buyruğuyla çıkıyorum yola.”*... (1452-1468. dizeler, s. 58-59)

Efsanenin devamından anlarınız ki Philoktetes, savaşta büyük yararlılıklar gösterir ve Akha ordusunun en iyi okçusu olarak, ikinci en iyi okçu Teukros gibi, Troya’nın ele geçirilmesini sağlayan Tahta Atın içindeki 40 savaşçıdan biri olur.

Sophokles’in bu oyununu diğer iki büyük ustanın aynı addaki oyunları ile karşılaştıracak olursak, Euripides’ten Philoktetes’i Troya’ya götüren Odysseus ile Diomedes’tir, Aiskhylos’un oyunundaysa tek başına Odysseus’tur. Sofokles’in bu oyunundaysa anlatageldiğimiz üzere Odysseus ile Neoptolemos döndürür onu Troya’ya. Üç şairde ortak olan kişi Odysseus.

“Philo”nun ortaklığıyla, felsefe (philosophie) sözcüğüyle yarı kardeşir, “sahip olmayı seven” anlamına gelen bu bileşik “philoktetes” sözcüğü. Tragedya şairi bunu hesap etmişti belki de:

Philoktetes, içinde hiç ölüm ve intihar olayının geçmemesiyle dikkat çeken bir tragedya’dır!

Cansu AYDIN

PEMBE ENKAZ

“Kentlerin hava alanlarından çok düş
alanlarına gereksinimi var.”

Nilgün Marmara

çok renkli labirente oynanan ölümcül oyun...
kifayetsiz kalan öfkeler, yararsız gözyaşları...
kapitalist bir distopyaya dönüşmüş
yeryüzü metni bütün çarpık satırlarıyla,
aralıklara cennetsi hayal bahçelerini
derkenar düşelim mor simli kalemlerimizle
gözlemler yaparak kuş uçuşlarının derinliğini
sezme mertebesine ulaştığımız kuytu alanları.
göğü okuyalım tan vaktinde birikmiş ufuklarıyla:
o pembe enkaz... kalbi paramparça şarap kadehi...
fakat her gün pırıl pırıl güneş olarak
doğmaktan vazgeçmeyen tanrıça...

Orhan EMRE

GÜN BATIMI

geldik
suyun mahşerine daldık

her sabah uyandığımız günün sonunda
taşlar avluda güz döngüsü

boşluğa sığınan sesler... göze perde

gençliğin rengi yeşil gençliğin rengi mavi
akıp gidiyordu göktaşları gibi hayat
şu koskoca evrende
durmadan koşan atlar gibi
hiç tanımadığımız gamzelerde kaybolduk

tene dokunamayan yas: gölgesi düşer ağaçların
gün bitmeden
biraz daha bakabilmek zakkumlara...

Furkan Eren EKİCİ

İNSAN MÜSVEDESİ-

her yeni gün
temize çekilmeyen bir sayfa daha karalanır
insan
kendi kendine eklenen müsveddeler* toplamıdır

her eski dün
beş duyu ile karakterize edilmeyen bir soyut daha buğulanır
insan müsveddesi**
kendi kendinden çıkarılınca noksan kalandır

*müsvedde: karalama, bir şeyin kötü bir benzeri

**insan müsveddesi: insanda bulunması gereken niteliklerden
yoksun kimse

Himmet KARATAŞ

SÜRGÜNDE BİR MEVSİM

her sabah nazar bahçesinde susar da serçeler
keskin kuzey rüzgârlarına karışır kurşuni bir şarkı
denizden ekmek ve tuz toplarken topal tarih
bu yüzden telaş içinde döner dururdu şehir

güvercinlerim yaralıdır sesim ol sarnıçta bir yankı
bir dağ dalgalarıyla başını kayalara vuruyorken
mor reyhanlarla rüzgâr bir liman gibi gülümser de
pişman bir gölge alır götürür sesimi gençliğinden

kayıp bir hatıra gibi saklanmış şarkılarına gök
her sabah başka yönlere tutkun pusulamda bir leke
bu yüzden tedirgin denizler birikir çocukların gözlerinde
hikâyem eskiydi oysa sesim sürgünde bir mevsim

17/09/2024

Yayın Yönetmeni : Ramis Dara

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü : Halim Çiftçi (Ömerbey Mah. Ş. K. Ahmet. Sok.
Fidan Apt. B. Blok. Kat: 2, D: 5- MUDANYA)

Yazışma ve posta kargo adresi : PK 68 16361 Ulucami - BURSA

E- Posta : akatalpa@hotmail.com

Yayın Türü : Yaygın süreli yayım. ISSN 1305 - 7685

İsteyen herkes akatalpa sitesinden kâğıt çıkışı alabilir.

Ocak 2000'de Bursa'da Ramis Dara, Melih Elal, Serdar Ünver, Ali Özçelebi ve arkadaşları tarafından kurulan şiir ve eleştiri ağırlıklı aylık edebiyat dergisi
Akatalpa (www.akatalpa.org), şair ve yazarlarının başışladıkları telifler ve bazı şiir dostlarının katkılarıyla yayımlanmaktadır.